

Snöskottet

MEG MED STOR MÖDA TAR jag mig fram till skrivmaskinen. Ryggskottet är ett faktum — kom nys som ett skott, som denna åkomma alltid gör. Därav namnet. Eller heter det ryggskott, därför att det ofta uppstår vid snöskottning. Som nu. En följd-åkomma på grund av snöskottning en av de förata dagarna på ett nytt skottår . . .

Allt skotta snö är ett av husägarens glädje och bekymmer. Ack huru friskt att med friskt mod klä sig ändamålsenligt och gå ut och fatta snöskoveln i ett fast och rasst grepp och ge sig i kast med de sig hopande snödrivorna. Alltmedan snöstormen ännu ylar runt knutarna.

DET ÄR NÄMLIGEN SÅ att det inte bara är husägarens egen infart som behöver hållas öppen. Även trottoaren utanför tomten skall av någon anledning av husägaren hållas ren från snö. Det sägs att det inte står skrivet nåstans — det bara är så.

Trottoaren skall förresten inte bara hållas ren från snö. Den skall över huvud taget hållas ren. Från hundbajs, tomma ölburkar, godispapper och plastpåsar m m.

ATT BLI HUS- ELLER villaägare kan vem som helst som känner dragning åt det hållet. Min egen pappa kände dragning åt det hållet. Han hade inga pengar alls. Han hade inte ens pengar så att han kunde åka bussen in till stan för att prata med bankgubbarna. Han gick den dryga milen. Och det gick vägen. Det var i slutet på 20-talet.

I en avkrok av världen köpte han en tomt. Den var belägen inte mindre än 12 kilometer från huvudstaden. Ville man färdas var sparken, cykeln och apostla-hästarna det enda. Och så taget förstås. Men stationen låg så långt bort att det inte var någon mening att ta sig dit.

SÅ BÖRjade HAN schakta för ett litet hus. På fritid under långa, ljusa sommarkvällar.

— Om du hjälper till att bära fram cementstenen ska du få ett öre sten, sa han till sin lilla dotter, när det var dags att mura grunden.

Vi började klockan 6 på kvällen och höll på till klockan 11. Då var 500 hälstensblock framburna av en vid det laget ganska trött liten flicka. En hel femma hade jag tjäntat den kvällen.

— Det här har jag nog inte råd med, sa pappa när han överlämnade femman. I morgon får du ett 1/2 öre sten.

Jag hade varit för duktig och förstört ackordet. Men det begrep jag inte då. Jag var lika nöjd med ett 1/2 öre. Veckopengen var bara 25 öre.

ÄREN GICK. SÅ småningom blev det dags att "öppna eget".

Att bo i lägenhet kändes otänkbart. Att kunna spela, sjunga, dansa, stampa takten, gråla — kort sagt — att kunna leva utan att störa grannar över, under eller bredvid kändes angeläget. En egen torva måste det bli. Men "uppspörringarna" blev lika stora som de varit för föräldrarna.

När lägenhetsinnehavarna tog semester och åkte utomlands eller till svensk badort var vi hemma och jobbade på tomten. Tog möjligen en tältvecka vid någon Östersjövik. Två gånger om året — inför varje amortering — tog vi kvällsjobb. Kläder fick man vara rädd om. Bara en halvsnöning var ett ekonomiskt äventyr.

ALLTID VAR DET något som gick sönder, måste lagas eller förnyas. Och det var inte avdragsgillt. Det var däremot räntorna.

Att vara villaägare i glädje och sorg i lust och nöd kan bli vem som helst förunnat. Vem som helst som vill ha bekymren och besvären likaväl som glädjen och fördelarna. Så kan man filosofera.

Men tillbaka till snöskottningen. De senaste vintrarna har vi nästan varit befriade från den. Men så har konditionen försämrats också.

TRETTONDAGSAFTONENS snöväder gav hus- och villaägarna chansen att bättra på konditionen. Efter ängsligt gluttande genom fönstren på den alltmer igenyrda trottoaren var flera stycken av dem ute och svingade sina snöskyfflar vid nio-tiden på kvällen. Snari låg trottoaren renskyfflad och fint framkomlig om någon till äventyrs skulle vilja ta en kvällspromenad i det väder som anses så förträffligt att vara inne i.

EN TIMME SENARE kom snöplögen farande på vägen i 40—50 kilometers fart. Vrakte tillbaka snön upp på trottoaren igen.

— Suck, sa hus- och villaägarna och fattade sina skyfflar igen. Ingen annan har dock — vad jag vet — drabbats av ryggskott. Ute flödar solen över vårt vackra, vita vinterland. Men det kan inte hjälpas. Jag tar herr Ström under armen och atapplar till min säng. Som en bruten blomma. En natt med herr Ström har gjort underverk förr, då jag blivit ansatt av åkommor av skilda slag. Han börjar förresten se ganska sliten ut.

Jag kanske snart måste satsa på en ny värmedyna.

PUPSI PÄRONSKOTT (nej, skrott)

P S Trots ryggskott så måste man taga sig fram fast atilen är Ringarns i Notre Dame

eller Hans Alfredsons nästan när han knäppt ihop gyfen med västan . . .

4/24

10-1-76

VISIR-arbete viktig uppgift

Styrelsen för den nybildade lokalavdelningen av VISIR har hållit ett förberedande möte inför årsmötet den 17 februari.

NAMN
för
DAGEN

Årsmötet kommer att hållas i Grön Lunch-restaurangen, Teatergatan 6. Mötesdeltagarna var överens om att de nu fått

en stor och viktig uppgift. Att verka för en bättre miljö, att kämpa för icke-rökarens självklara rätt att slippa andas in tobaksrök och att hjälpa så många som möjligt av rökarna att bryta sin förödande ovana — förödande både för de själva och deras omgivning.

Rökfria allmänna lokaler borde vara en självklarhet. Med lasarettet som det mest angelägna och brådsökande. Där får både patienter och besökare som är känsliga för tobaksrök lida mycket i de rökstänkande korridorerna och cafeteria som måste passeras. Det finns nikotinallergier som inte ens kan besöka sina sjuka anhöriga av den anledningen.

Våra skolungdomars framtida hälsa ligger också föreningen varmt om hjärtat.

Lokalavdelningen av VISIR i Nyköping har redan ett 30-tal medlemmar. Men man hoppas på många, många fler. Fort! Medlemmarna behövs — många eniga ger snabbare resultat. Och medlemsavgifterna behövs. Ekonomin är mycket bekymmersam nu i starten.

I mötet deltog Siv Råström, Maj-Britt Johansson, Harry Friberg, Sigvard Flinge, Stig Netterstedt, Stig Bergström och Gull Lindgren. Mötet hölls i det gamla kulturhuset, Biblioteket i Svalsta.

Vem minns . . . ?

Allt gå på auktioner är spännande. Mest spännande är "lådorna". En låda kan bestå av en gammal klädkorg, en forna tiders sockerlåda eller liknande. I en "låda" ligger "skräpet". Vi försummar aldrig att rota igenom dessa lådor. Förhoppningsvis för att fynda. Men det gör man inte.

Ibland kan det ligga något i lådan som gör att man tycker den är värd några kronor. Några fullt användbara bruksprylar till exempel. Eller några gamla fotografiramar. I ramarna finns ofta något foto-

grafi kvar. Och man undrar, fantasin satts i rörelse. Vem var han eller hon eller de.

Som den här farbrorn till exempel. Säkert är det hans 80-årsdag. Uppsträckt i firingsbuffan under palmen. Alla blommorna runt omkring, telegrambuntarna i händerna och guldklockan — hedersgåvan — på bordet.

Miljön — kanske 20-tal, eller hur. Soffan med det höga ryggtödet och hyllan. Pendangvaser därpå. På väggen "Kan du inte tala" och tavlan

RODRETTIGT 1971

Gamla hus i Förola

Här är förfallet totalt — taket har rasat in. Men visst kan den återuppbyggas med hjälp av gammalt, kärnfriskt timmer.

Förhoppningsvis kommer även 1976 att vara ett byggnadsår — liksom alla de efterföljande åren. Många gamla, kulturhistoriskt sett fina hus har knuffats omkull och fraktats till soptippen — kanske alldeles i onödan. Eller eldats upp som brandkärsövningsobjekt. Men många finns ännu kvar som kan räddas.

Ett hus utan eld är som en kropp utan själ. Ett obebott hus far illa. Det naturskönt belägna gamla gruvfogdebostället Hybble i Förola står tomt. Ännu ser det välhållt ut — men för hur länge?

Ännu värre är det med de små 1700-talsstugorna på samma tomt. För det ena finns inget hopp. Där har taket rasat in och förfallet gått för långt. Möjligen skulle en återrekonstruktion kunna ske med hjälp av gammalt timmer.

Den andra stugan skulle kunna

räddas om något görs snart. Där har torvtaket lagts om för inte så många år sedan. Men man har lagt torven på masonit som gör att den nu håller på att halka av. Här är det verkligen bråttom.

GULLI LINDGREN

Det rara före detta gruvfogdebostället Hybble i Förola står tomt sedan några år. Obebodda hus far illa.

Här kan en kulturinsats göras — men det är bråttom. Torvtaket håller på att ge sej iväg.

En vägarnas riddare

Fredagen den 16 januari var det snöoväder. Vi var på väg från Stockholm till Nyköping på eftermiddagen. Ungefär vid avfarten till Järna kom vi ifatt en långtradare. Hans baklyse syntes knappast i det moln av snö som han virvlade upp. Vi kunde gå om honom i god tid innan motorvägen upphör och omkörningsförbud råder. Vi gick in bakom den Saab 99 som legat före långtradaren. Klockan var 13.30. Siktén var mycket dålig.

Då hände det. Långtradaren ökade farten, gick upp vid sidan om oss och pressade sig förbi både oss och Saaben där omkörningsförbud råder och vägen smalnar. Vi trodde inte våra ögon — långtradarchaufförerna som sågs vara vägarnas riddare.

Sedan låg han där igen framför oss i ett moln av snörök — omöjligt att ens försöka att köra om.

Vartför gjorde du så, underlige yrkeschaufför av BJUVTRANS, SWEDEN?

Vi bara undrar...

GULLI LINDGREN

Strövtåg i hembygden

— Vi tar lilla julklappskameran i fickan och knallar ut i det vackra vådret. Och som så många gånger förr styr vi kosan till Rysbergen.

Visst är skogen vacker i snöskrud — snötyngda grenar och gnistrande sol över orörda marker, med broderier som sparksöm i snön efter skogens smådjur och med fåglarna som åstadkommer små lätta snöfall då de rör sej uppe bland trädens grenar. Men skogen är lika vacker när den ligger bar — eller nästan bar. Så många färger det finns i skogen fast almanackan visar mitt i vintern. Ungskogen — småtall och smågran lyser intensivt gröna och alldeles blanka. Frötallarnas stammar lyser rödare i solen än den gamla ladan borta i gläntan och markens gräs och ris skiftar i alla nyanser gult, brunt, rost. Men porren står ännu grön. Torr och grön. Bara att gnugga lletet och andas in den goda doften.

I en snöfri skog kan man ströva obehindrat fast det är mitt i vintern. Det är lika vackert som om våren, om sommaren eller om hösten — bara så annorlunda. Titta där — och där. Se på mossan, som en liten grön miniatyrskog. Och renlaven — med små trumpeter tätt, tätt. Och där — en kapad torrfrå som har fallit med toppen först, ställt sig med alla sina torra, krokiga, sländengrä grenar rätt ned i marken.

Vi finner att skogshuggaren eller någon annan naturvårdande person gjort en fin insats. En bit av en fälld trädstam har räddats och surrats fast vid en tall. I stambiten är ett fågelbo upphackat för länge sedan av en idog och ivrig hackspett. Just nu tomt förstuds. Men säkert har många fågelkullar kläckts där inne i "holken" under årens lopp.

I likhet med andra gamla fastigheter behöver den ses över för att inte förfalla. Fast taket förstärkt, det har den fått för inte så länge sedan.

Vi strövar vidare i den gyllengröna vinterskogen, där skuggorna blir längre allt eftersom dagen skrider. En orm har slingrat sig om en stubbe och tycks njuta av eftermiddagens sista solstrålar.

— Tok där — inte är det någon orm. Det är en av trädets egna rötter som växt så underfundigt. En av naturens egna små lustigheter.

GULLI LINDGREN

42

Lilla Gumman berättar: Tre små töser — en vagga

Konfirmander i Näsby kyrka, Frövi i Västmanland 1901. Tvillingarna Märta och Nina står bakom prosten J. E. Jansson. Lilla, mörka Märta är mycket kortare än sin en timme äldre syster Nina.

— Första gången jag kom till Nyköping var omkring sekelskiftet. Prosten Jansson i Frövi hade flyttat till Nyköping — han hade tjänsten i Svärta också — och far hade varit kusk åt prosten i många år.

Församlingsborna i Frövi hade skramlat till en häst och en fin vagn åt prosten. Johan Emil hette han förresten i förnamn. Far skulle köra hästen och vagnen till Nyköping — men jag fick åka tåg.

— Jag var så fin. Jag kommer ihåg att jag hade en vit hatt med rosett och tre liljekonvaljer. Mörkblå kjol som gick ned till kängorna och vit blus med motveck fram.

Prosten Jansson ville konfirmera Märta och mig innan han flyttade. Så vi fick gå fram ett år för tidigt. Men Agnes kunde han inte ta med för hon var ju ett år yngre.

Nu skulle jag hälsa på prosten och prostinnan. Men också moster Lovisa och morbror Gustaf och kusinerna i Nyköping. Kusin Gösta var förresten trädgårdsdräng i Svärta. Och sedan skulle far och jag göra sällskap hem på tåget. Jag tyckte att allting var som ett stort äventyr. Det var min första läroresa.

Så berättade Lilla Gumman för sin dotter, bosatt i Nyköping sedan 10 år.

Förhistorien är denna:

Sofia Karolina Andersson, född Lindström, i Frövi, Näsby församling, Örebro län i Västmanland väntade sitt första barn. Den blivande fadern, Johan Emil — gemenskapen kallad Janne — var kyrkvaktare i församlingen och dessutom kusk åt prosten Johan Emil Jansson.

Prosten hade en adoptivdotter — Nina. Det var en rar flicka. Och namnet var vackert. Sofia och Janne bestämde att deras förstfödda — om det blev en flicka — skulle heta Nina.

Det blev en flicka — det blev mer än så. Det blev två. Den första tösen som kom hade tjing på namnet och följaktligen sitt på det torra. Den lilla som kom en timme senare ställde till med huvudbry för de nyblivna föräldrarna.

Men prostens lilla Nina hade en docka som hette Märta. Och så löstes det problemet.

Värre var det med vaggan som barnens farfar hade gjort. Nina tjingade för den också. Så Märta fick ligga i en byrålåda.

Flickorna var alldeles tydligt tvååggstvillingar. Nina var den största. Hon var rödhårig och blåögd. Märta var mörk och brunögd.

Efter bara ett år fick Sofia och Janne namnbekymmer igen. Då kom den tredje flickan. Hon liknade ingen av sina äldre systrar — rödhårig och brunögd som hon var. Hon döptes till Agnes.

Tre små flickor — och bara en vagga. Sofia och Janne gjorde som de flesta andra på den tiden. De travade barnen i utdragssoffan.

Så småningom kom det tre flickor till. Och så en gosse på sladden, kallad Skrapbullen.

Fem år senare har Märta, i v. raket ifatt Nina. Sittande lilla syster Agnes som inte hann gå och läsa för den avhållne prosten Jansson innan han flyttade till Nyköping. Nina — Lilla Gumman — är nu 88 år, lillasyster Agnes 87. Märta gick bort för några år sedan, 82 år gammal.

Men vid det laget hade Sofia och Janne skaffat en utdragssoffa till. Av alla barnen var det bara Nina och Märta som fick gå fram för den avhållne prosten J. E. Jansson.

År 1901 flyttade han till Nyköping för att konfirmera barnen i Alla Helgona och Svärta församlingar.

GULLI LINDGREN

Pyttans problem

PYTTAN KOM INFARANDE till mej här om dagen, slängde sej i min sämsta stol och bara grät.
— Vad är det med dej — varför hänger du med läppen, frågade jag företås.

Det skulle du också göra om du vore i mina kläder, sa Pyttan. Arbetslös — för gammal i blomman av min ålder. Jag drar av 10 år varje gång jag söker ett jobb. Och ändå så svarar de att mjaa, vi hade nog tänkt oss någon som är yngre. Tycker du att jag kan dra av 20 — eller åtminstone 15 år. Men det hjälper nog inte. 18 år ska man vara i dag. Men när jag var 18 då skulle man det inte.

— Stick inte opp, sa man då. Du är ju bara 18 år. Inte kan du få lika mycket betalt som de andra fast du gör samma jobb.

— MEN NÄR DU VAR 18 år var du ju så kallad lyxmannekäng på modehus i Stockholm om jag inte minns fel.

— Ja, det var en provningens tid. De ville ha mej till vamp på uppvisningarna. En vamp för 150 kr i månaden. Och strumporna gick bara sönder av alla knappårlarna vid provningarna.

— Så du trivdes inget vidare då som lyxmannekäng?

— Nej, hu då. Varje morgon så önskade jag att tåget som jag åkte med skulle störta ned i Årstaviken så att jag skulle slippa gå dit. Men det enda som hände med tåget var att det blev stående på Årstabron för att invänta ett möte — och så kom jag för sent och fick böta.

TILL SIST kom jag i alla fall ifrån det modehuset. Och då gick det fort. — Jag fick inte ens med mej skorna.

— Skorna!

— Ja, mannekängskorna. Dem hade jag fått av en litet äldre kollega som skulle gifta sej och lägga av. — Ta de här skorna, Pyttan, sa hon. Du ska se att de bringar dej tur. För det här är ett par tur-skot, det kan jag lova dej, sa hon.

— Nå, hur gick det.

— Nå, det enda de bringade mej var nageltrång. Men sista ordet fick jag i alla fall innan jag gick därifrån.

— Jaså, vad sa du då som gjorde dem stumma?

— Jo, det var så här, sa Pyttan, att strax innan hade jag sagt till att min lön inte räckte till alla strumporna och till håret som skulle vara snyggt jämt och till allting annat.

— Men Pyttan bor ju hemma hos pappa och mamma, svarade tanten som drev modehuset. När man bara är 18 år kan man knappast begära att få någon lön alls. Och förresten — Pyttan som är så söt kan väl skaffa sej en rik fästman.

— NÄR JAG RELATERADE samtalet hemma sa min pappa:

— Sluta!

— Och dan därpå gick jag in till madammen och sa:

— Någon rik pappa har jag inte och någon rik fästman tänker jag inte skaffa. Och förresten kan du ta dej i brasan din gamla katta...

Det sista tänkte jag bara, det sa jag inte. Och det har jag ångrat i snart 40 år.

— Det är en väldigt kort tid i en människas liv som hennes ålder är lagom, filosoferade Pyttan och snöt sej i ett hushållspapper.

— Får du om ett år eller två se en arm varelse som höljd i lumphår och rotar i soptunnorna så är det jag som fortfarande inte fått något jobb, sa Pyttan — vinkade och försvann ut genom dörren.

PYTTAN HAR RÄTT i vad hon sa om människans "lagoma" ålder. Livet är stenhårt. Men Pyttan har alltid tagit nya, friska tag. Och dessutom besitter hon ett visst mått av humor. Jag tyckte jag såg den vanliga glimten i ögat då hon försvann ut genom dörren.

Om man inser att livet måste bestå av 90% humor och 10% "ta tag" går det fint att överleva...

PUPSI PÄRONSKROTT

80
78

510
15
8-76

VISIR: Vi vill inte vara passiva rökare

NYKÖPING: — När jag slutade röka, då började jag genast gå upp i vikt. Vad skall jag göra? Det frågade en medlem, när Nyköping-Oxelösunds nybildade VISIR-förening hade sitt första årsmöte. Mötet ägde rum tisdag kväll på Teatergatan 6 i Nyköping, och ett trettio-tal av föreningens 60 medlemmar var närvarande.

VISIR betyder vi som inte röker. Men avdelningen i Nyköping tar också gärna emot sympatisörer.

dv s folk som gärna vill sluta röka. Föreningen bildades i december 1975 och befinner sig alltså fortfarande i startgroparna. Siv Råström, ordförande:

— För det första vill vi verka för rökfria miljöer. Vi vill inte vara passiva rökare och tvingas andas in andra människors rök. För det andra vill vi hjälpa rökare att sluta röka, och slutligen vill vi hjälpa barn att aldrig börja röka.

Den fråga som väckte mest intresse under mötet gällde hur man skall bära sig åt för att sluta röka. Hur gör man när vikten ökar, hur gör man när rökbegäret börjar pocka efter en tids uppehåll? Olika förslag diskuterades, tex att bilda motionsgrupper där de före detta rökarna kan få stöd och gemenskap i en grupp och samtidigt hålla vikten nere och bättra på konditionen.

Kassör Sigvard Flinge:

— Numera vet vi ganska mycket om hur farlig rökning är. Vi vet att den är starkt vanebildande och att den är en sanitär olägenhet. Roken sätter sig i textilier och leke-rökare tvingas att andas in den.

— Vi vet att man får besvär när

man försöker sluta röka. Framför allt vet vi mera om sambandet med olika sjukdomar och dödsfallrisken. Det är viktigt att alla medlemmar gör en helhjärtad insats för att sprida information. Fyra arbetsgrupper planerades på mötet: en informationsgrupp, en ungdoms-

grupp, en kampanjgrupp mot rökterror och en rökavvänjningsgrupp.

Till ordförande valdes Siv Råström och till vice ordförande Maj Britt Johansson. Sekreterare blev Stig Netterstedt och kassör Sigvard Flinge. Dessutom valdes Gull Lindgren, Harry Friberg och Åke Oldergren till styrelsen.

Siv Pettersson underhöll genom att sjunga visor till gitarr av bla Taube och Ruben Nilsson.

Siv Pettersson för VISIR, fr v Sigvard Flinge, kassör, Gull Lindgren, pressombudsman, Harry Friberg, Siv Råström, ordförande och Stig Netterstedt, sekreterare.

TEXT SIN FOTO HASSE SKOG

Sportlov i Nyköping: Måla, rita, klipp på konstmuseet

Det är ganska dåligt med organiserade aktiviteter i Nyköping under sportlovet nästa vecka. Men till konstmuseet är alla skolbarn välkomna. Där har veckans värdinnor Gunilla Ståhle och Gull Lindgren laddat upp med massor av material.

Barnen behöver inte ha något med sig. Saxar, papper, färgkritor — ja, allt finns på museet. Många plastbelagda bord att arbeta på och väggarna fullhända med stora papper att måla på.

— Alla barn är hjärtligt välkomna, säger Gunilla, men det är främst barn i skolåldern vi vänder oss till. Det är ingen daghemsparkering, men små barn är mycket välkomna i föräldrars sällskap. Vi är bara två och kan därför inte ta hand om små barn som kommer utan sällskap.

Det kan gott påpekas att konstmuseets "Måla, rita, klipp" under sportlovet inte alls är reserverat för Nyköpingsbarn. Det går bra att komma in från andra orter. Hela länet omfattas av det här.

De barn som gillar att knäpa i mindre stil får måla med tusch på diabilder, som sedan kan visas på väggen. Materialet som barnen åstadkommer får de ta hem, men de stora målade arken kanske inte tas hem i så stor utsträckning.

— Det är sorgligt om teckningarna och de andra verken måste förstöras, säger Gunilla.

Men kanske kan museet ordna en vandring utställning av barnens material. På fredag är i varje fall föräldrar och andra intresserade välkomna att titta på vad barnen sysslat med under sportlovsveckan. Och kanske deras alster får stå kvar under helgen som en utställning.

Till sist ska vi meddela att museet är öppet för målning m m mellan kl 13 och 16 under sportlovet.

Sportlovs-värdinnorna på konstmuseet Gull Lindgren och Gunilla Ståhle övar sig här inför barnens måla-rita-klipp nästa vecka.

Inget att göra på sportlovet? Gå ner till museet och måla!

NYKÖPING: Ont om sportlovsaktiviteter i Nyköping? Inte när det gäller inomhusaktiviteter, i alla fall, inte om man ser till de planer som Sörmlands Museum har för sportlovsveckans firande i bottenvåningen i konstmuseet. Jo, flera av er har varit med där förr om sportloven, och vet och minns. . . Det blir roligt. Hela veckans eftermiddagar — mellan 13 och 16 — håller museet öppet för skolbarn i alla åldrar och också små

Gunilla Ståhle och Gulli Lindgren ska hålla i sportlovsveckan i konstmuseet och kommer också att försöka ordna en avslutande utställning av sportlovsveckans målningsresultat. Till den visningen ska föräldrar och andra intresserade inbjudas.

Barn i förskoleåldern är också välkomna att kladda och leka med färger i museet, men det finns ett krav: någon vuxen ska följa med och hjälpa dem. Museets personal kan inte både leda verksamheten och passa de yngsta. Men alla är välkomna.

Naturligtvis också skolbarn från andra delar av länet, säger Ingemar Hasselgren. Är man på besök i Nyköping en eftermiddag går det fint att komma hit, man kan deltaga en eller flera dagar i målandet här. Och den som vill får gärna ta med sig resultatet hem.

Vårens planer i konstmuseet

Landsantikvarie Hasselgren berättar också om de planer som Sörmlands Museum har för våren, när det gäller andra aktiviteter.

— Vi har en intressant utställningsvägar framför oss, säger han. Vi har bl a planer på att utveckla museets egen utställningsverksamhet med utställningar av nutida konst, utom dem som vi har i samarbete med Nyköpings Konstförening. Så planerar vi t ex redan i mars i mu-

seets entréhall en utställning av grafik från Konstfrämjandet och i april en utställning av Sivert Lindblom kring hans teorier om yta och form och skulpturens verkan i rummet.

Nästa månad

Just nu pågår t o m söndag i nästa vecka Kjell Strandqvists utställning av måleri i överjussalen i museet. Den 13 mars till 28 mars visar Vibeke Beckfrisa-Frisk bildtextilier med applikationer och den 18 mars till 11 april har Sörmlands Museum en utställning kring regalskeppet Wasa.

Den är sammanställd av Sjöhistoriska Museet, Wasavarvet, och utom att den i film och reproduktioner och med föremål hämtade från Wasa berättar om detta skepps märkliga öde ger utställningen också den politiska bakgrunden till Wasas tillkomst åren 1626—28, skeppbyggnadskonsten och livet ombord.

— Vi hoppas att skolorna i Nyköpings kommun kommer att passa tillfället och se den utställningen, säger Ingemar Hasselgren. Det lär finnas många skolbarn som inte har besökt Wasavarvet ännu, och då kan utställningen i alla fall ge dem en intressant inblick i den märkliga historien kring regalskeppet, vars jungfrufärd 1628 slutade i katastrof, och som inte bärgades förrän 333 år senare. Filmen som vi visar berättar utförligt om denna bärgning.

Vidare blir det, som ovan nämnts,

barn i vuxnas sällskap. Landsantikvarie Ingemar Hasselgren och hans medarbetare Gunilla Ståhle och Gulli Lindgren har laddat upp med ett väldigt förråd av papper, pennor, kriter, färger av olika slag, klister flirtkulor och en massa "skräp", som den som har en skapande förmåga (och det har vi ju alla) kan förvandla till de skönaste ting. Diabilder finns också att titta på.

i mars i museet också en utställning av grafik från Konstfrämjandet.

I april . .

30 mars till 25 april kommer "Sivert Lindbloms profiler" en minikonstutställning från riksutställningar att visas i entréhallen i Nyköpings konstmuseum. Och mellan 3 och 19 april ställer också Teresa och Gunnar Seger ut sin konst i museet; de båda fick Södertälje kommuns kulturstipendier i höstas. Hon är polska, har bl a arbetat som regissör i Krakow och är känd för sina teaterdekorationer och fina surrealistiska collage. Han är skulptör och arbetar i Torsten Renqvists anda, med kraftfulla skulptu-

rer och ett starkt socialt engagemang.

Konstföreningens 30-årsfirande

Nyköpings Konstförening fyller 30 år i höst och har huserat en stor del av dessa år i Konstmuseets lokaler. Nu firar man mellan 28 april och 9 maj sitt jubileum med en utställning, till vilken Evert Lundqvist, Arne Jones, Karl Axel Persson, Olle Bouander, Pierre Olofsson, Lennart Rodhe, Lage Lindell och Olle Nyman inbjudits. Det låter hoppfullt.

Spel och dobbel i konstmuseet

Vårens sista utställning i Konstmuseet blir "Spel och dobbel". Den ska pågå mellan 6 och 30

maj. Enligt planerna kommer utställningen, som ordnats av Statens Historiska museum, att fylla museets hela bottenvåning med spel av alla upptänkliga slag, och vi ska själva få gå där och öva oss, och återknyta bekantskapen med priffle, bräde, schack, knotpoker och annat stimulerande.

— Utställningen ska handla om spelandet i alla tider, säger landsantikvarie Hasselgren, och vi har tänkt göra något verkligen roligt av den här. Vi kommer också att utöka utställningen med lokalt material, vi har många intressanta spel att visa upp i museets gömmen.

"Ett eget hem"

"Ett eget hem", den utställning som man hade i konstmuseet i fjol i samband med Byggnadsårsmötet och som bl a handlade om egna hemområden på öster i Nyköping, och som många av oss tillbringade långa stunder framför, den är inte borta. Den står nu i stora salen i reseduset på Nyköpingshus, så dit kan vi gå och titta på den.

Carl-Gustaf Blomberg har dessutom ytterligare kompletterat den.

A M G

Landsantikvarien Ingemar Hasselgren och hans medarbetare Gunilla Ståhle och Gulli Lindgren välkomnar på måndag eftermiddag små och stora barn till konstmuseet, där man hela sportlovsveckan tillhandahåller papper, färger, kriter, saxar, penslar, klister och annat för en skapande verksamhet. Vad ska bli resultatet? Det får vi se i en utställning efteråt.

Barnteckningar ställs ut i massor på konstmuseet

NYKÖPING: Sportlovet förra veckan avsatte ett varaktigt resultat i form av säkert tusentals teckningar och collage som ca 500 barn tillverkade under Gunilla Ståbles och Gulli Lindgrens överinseende i Konstmuseets källarvåning. Nu finns all denna färg- och formglädje att

beskåda från och med i dag fram till söndag. — Den som sen vill hämta sin teckning måste göra det före onsdag i nästa vecka, säger Gunilla Ståhle. Det har väckts förslag om att några av teckningarna skulle gå ut på en liten vandrings-

utställning, men tyvärr är det nog inte realiserbart. Både hon och hennes medhjälpare gläder sig dock åt att så många blivande museibesökare nu blivit hemtända i omgivningen. Ett ställe där man haft så roligt, kommer man nog gärna tillbaka till...

BILDEN: Hus och blommar och drömmar, fåglar, fiskar och drakar — ja, och så den luskeliga självaren på bilden är ett resultat av aktiviteten på Konstmuseet under skollovveckan. Gunilla Ståhle arrangerar nu en utställning med hjälp av Gulli Lindgren och Per Sahlén.

GULLI LINDGREN

Farneby i Vrena:

Gård med anor från 1700-talet

I Vrena församling, Nyköpings kommun, ligger den gamla, vackra gården Farneby. Farneby manhyggnad är uppförd av timmer i 1 1/2 våning. Den innehåller sju rum och kök. Gårdens äldste kände

ägare var löjtnant C J Ekfelt. År 1825 såldes den exekutivt till assessor Lars Magnus Södergren. År 1827 överläts Södergren gården till Jonas Westberg som var inspektör på Tärnö.

Hildur Oscarsson som har bott på Farneby i hela sitt liv har mycket att berätta om den gamla gården. — 1847 köpte min morfar gården. Han hette Lars Fredrik Larsson och var född 1826. När han gifte sig med mormor fick han Öfvergården också. Mormor hette Christina Charlotta Andersson och var född 1833. — Morfar köpte gården av inspektör Westberg på Tärnö. Huvudbyggnaden var ganska ny då — byggd 1839. Men den vänstra flygeln är mycket äldre. Den är byggd redan 1720. Förmodligen har den varit huvudbyggnad en gång. Högra flygeln, som är en uthusbod, lät morfar bygga själv år 1860.

Brännvinsbränneri

Hildur Oscarsson berättar följande och utan att staka sig. Hon är själv född 1890 — en otroligt vital 86-åring. — Morfar hade brännvinsbränneri här, berättar Hildur. Det anlades på 1800-talet och drevs i stor skala tills kronan tog över all sådan hantering. Pengarna han tjänade på bränneriet blev det ingen glädje med. Han skrev på borgen och förlorade en massa pengar och Öfvergården också. Men senare blev han nämndeman och häradssdomare.

Far tog gården 1891. Då löstes mammans tre bröder ut. Alla möbler här är originalmöbler. Måningarna ovanför dörarna målades 1898 av en släkting som var konstnär. När huset renoverades 1938 — då fick vi värme, wc och bad — sjönk huset så att måningarna sprack. Men min syster som kunde måla, reparerade dem. Hildur Oscarsson är mycket glad över sitt hem. Man förstår att ingenting fattas av alla de gamla ting som föräldrarna omgivit sig med. Allt finns kvar — ömt vårdat.

Fars paradkast

Hildur — dotter till fanjunkare Karl Oscar Andersson, född 1855 och hans hustru Hildur Charlotta Larsson, född 1854, plockar ur en garderob fram sin fars paradkast med plyn och allt, sabelhängat och epåletterna. Det är grann grannlåt. Paradiniformen däremot tycks ha blivit malens byte. Från pappa fanjunkaren är steget

Farneby i Vrena är en gård med anor från tidigt 1700-tal.

inte långt till Vilhelm Moberg och "Raskens". De var samtida. — Jag har just läst "Raskens", säger Hildur. Den var för sorglig. De hade inte många glada stunder... — Men i går kväll läste jag ut biskop Auléns bok "Mina 96 år". Tänk, han är 10 år äldre än jag och skriver så gudomligt!

När bokbussen kommer lånar Hildur regelbundet. Att läsa håller gårdens alla göromål håller kroppen vital och ungdomlig. Att sätta och så i den stora trädgården tillhör glädjeämnen. Liksom — givetvis — att skörda då den tiden kommer. Hildur har mycket att berätta, både om sådant som hon själv upplevt och sådant som hon hört berättas.

Tåget kom 1877

— Min mamma har berättat att tågen kom 1877 — och ett rysligt liv

var det visst på rallarna. Den lilla vägen här utanför — det var vägen till Flen. Den stora vägen kom inte förrän 1934.

— Förr i världen fanns det mycket fattigt folk. Många gamla hade det rysligt svårt. Alderdomshem fanns inte förrän 1910. Vi barn fick gå med matkorgar som mamma så gudomligt!

En gammal gubbe som kallades Ox-Andersson bodde i en kammar i en gammal stuga som nu är rivet — och här bortåt Vrena låg en liten backstuga, kallad Benlöses stuga. Där bodde två gamla gubbar. Den ene gick på knäna — han hade förfrusit benen. Dom brukade hjälpa morfar att kratta.

En gång när vi gick med mat fick vi varsin karamell. Jag fick en randig karamell — men min syster fick en chokladbit. Och det var hon mullig för och jag blev avundsjuk. När hon sugit en stund började hon gråta. Hon var alldeles brun omkring munnen och det sved. Det var en bit pikoria han hade fått.

Systrar dog samma dag

— Vi var sju syskon, fortsätter Hildur att berätta. Sex flickor och en pojke. Två systrar dog samma dag i mässlingen. Den ene var sexton och den andra var tre år. Men min syster Svea, som var ett år yngre än jag — vi höll ihop hela livet. Hon gick bort 1971 — och sedan dess känner jag mej ensam. Fast man vänjer sej litet så småningom. — Jag sover inte mycket — vaknar ibland. Men då läser jag en stund tills jag somnar igen. Eller också går jag upp och kokar kaffe. Hildurs far, fanjunkare Oscar Andersson drev gården till 1918. Då avstyckades jordbruket och såldes till lantbrukare Erik Eriksson. Oscar Andersson behöll manbyggnaden, de båda flyglarna och trädgården.

Årtalet 1720

I Hildur Oscarssons vävkammare finns en öppen spis. I gjutjärnsballen finns årtalet 1720. Hildur tror att spisen möjligen kan vara flyttad ifrån den gamla 1700-talsflygeln.

I den flygeln bodde Hildurs syster folkskollärarinnan Svea Margareta Oscarsson till sin död 1971. År 1950 lät hon renovera den.

Sedan 1971 bor och arbetar bildvävare Christina Stenström där. Hon har sin vävkammare på den ena sidan av förstugan och köket på den andra.

— Men förr i världen, berättar hon, bodde en familj på den ena sidan och en annan på den andra sidan. Och på loftet där jag nu har sovrummen, satte man sina gamla.

Text och foto: GULLI LINDGREN

5N
9/14 76
-76

Har ni rökfria sammanträden?

Lokalavdelningen av VISIR i Nyköping har i dagarna gått ut med en skrivelse och ett frågeformulär till ca 400 föreningar i Nyköping. Även ett 80-tal föreningar i Oxelösund har blivit ihågkomna.

Frågorna gäller huruvida föreningarna har infört rökfria sammanträden. Om inte — om man har för avsikt att göra det. Eller om man tänker fortsätta i de gamla hjulspåren med tobaksröken liggande tät över både aktiva och passiva rökare.

Att även den passive rökarens hälsa är i fara är numera vetenskapligt bevisat. Om en icke rökande person befinner sig i samma rum som 10 personer som röker får icke-rökaren i sig lika mycket gift som om han själv skulle röka en cigarett.

Att lägga in en rökpaus i mitten av förhandlingarna, så att de som är röksugna kan ta sitt bloss på en plats som icke-rökarna inte behöver komma i beröring med, har visat sig fungera utmärkt på sina håll.

Man räknar med inom VISIR att få tillbaka de ifyllda formulären i och med april månads utgång. Materialet kan då hinna bearbetas till förbundsmötet i Göteborg den 8 och 9 maj.

1276

Ett rökfritt samhälle — när får vi det?

VISIRs förbundssekreterare Valentin Seveus och lokalavdelningens ordförande Råström har samlat kring sig Stig Bergström, Brita Montgomery, Alice Hedlund, Ingrid Karlsson och Sören Karlsson, alla pålitliga antikotnikotister. (Foto: Gulli Lindgren)

Föreningen VISIR (VI Som Inte Röker) möts i Stadsbibliotekets lokaler onsdagen den 21 april.

Visst är vägen lång till ett rökfritt samhälle — eller till ett så rökfritt samhälle som möjligt, säger Visirs ordförande Siv Råström. Men mycket har hänt på den korta tid som förfuttit sedan lokalavdelningen bildades här i Nyköping i december förra året.

— Sedan dess har många medlemmar värvat — både rökare och icke rökare. Många har sökt upp oss spontant för att få vara med och arbeta för en friskare miljö och en bättre hälsa. De som fimpat känner ganska snart hur konditionen förbättras och luktssinnet kommer tillbaka. Och dessutom har vi trevligt på våra möten Alla som vill bli med — antingen för att hjälpa eller för att bli hjälpta är hjärtligt välkomna.

— Sedan dess har många medlemmar värvat — både rökare och icke rökare. Många har sökt upp oss spontant för att få vara med och arbeta för en friskare miljö och en bättre hälsa. De som fimpat känner ganska snart hur konditionen förbättras och luktssinnet kommer tillbaka. Och dessutom har vi trevligt på våra möten Alla som vill bli med — antingen för att hjälpa eller för att bli hjälpta är hjärtligt välkomna.

Tar hellre en kokosboll än ett bloss

Thomas Karlsson

Föreningen VISIR i Nyköping, som bildades i december förra året, har nu över hundra medlemmar. Den hundrade medlemmen blev Thomas Karlsson. Gyllenbjörns väg 4, Nyköping. Vi har frågat Thomas varför han blev medlem av VISIR (dum fråga). Och han svarade: — Det är självklart att man vill vara med och kämpa för en bättre miljö. Staten har ju hand om all giftförorening — utom när det gäller skatteparaderna. Medan skulle egentligen användas till miljövärd. Men sedan är det alla ungdomar som röknigen utsätter. Sjukdomarna kommer också mycket pengar för samhället. Och står man ut till rökare så blir röknigen en verkligt stor nationalt ekonomisk fråga. Så den rökare som hävdar att det är en privilegium att röka borde utvärderas tillika om. — Har du själv aldrig varit rökare? — Nej, jag gillar inte rökrök. Jag tar hellre en kokosboll, precis som gamla kungen (Göteborgs stad) uppgift.

I DAG

Den här bilden är missvisande Landshövding Mats Lemne har slutat röka Flera gånger!

— Sidan 10 —

Rökslutaren Lemne: ”Syns jag i tidningen så är det ett gammalt foto där jag röker...”

Gammal arkivbild, som förföljer Mats Lemne. Inte längre aktuell.

Landshövding Mats Lemne skriver gärna under på att det är en fördel om man kan sluta röka. Han har själv gjort det. Flera gånger...

Att det är skadligt att röka vet vid detta laget alla människor. Därför blir "rökslutarnas" skara allt större. Rökfria albnanna lokaler har blivit ett allt oftare återkommande omskemål.

En rökfri arbetsplats borde vara en självklar rätt för den som så önskar.

kar. Men det är en självklar rätt som givetvis kolliderar med rökarnas uppfattning. Många har vant sig vid att få ta sig ett bloss var och när som helst. Sällan har väl en delad mening skapat mer irritation.

Vi gick ut till länets hövding för att ställa några frågor kring denna delade mening. Några frågor behövde dock aldrig ställas. Mats Lemne sade följande:

— Jag har varit storrökare länge — stoppat upp och börjat igen. Men nu har jag varit nästan rökfri i fem år. Men förekommer jag i tidningen så är det ofta ett gammalt foto där jag sitter med en cigarett eller pipa. Och så ringer folk och säger att jag borde föregå med gott exempel...

— På sammanträden tycker många det är skönt om det kan vara rökfritt — men alltid är det någon

eller några som vill röka. Och det är svårt att opponera sig när man själv varit storrökare — och inte vet hur länge man håller upp! Men jag tycker att om någon känner sig besvärad så ska han eller hon ta upp det.

Förbud är tråkigt — det vill vi inte ha mer än nödvändigt. Rökförbudet i SJ:s restaurangvagnar är ganska sensationellt och glädjande nog tycks det ha mötts av förståelse.

Här på länsstyrelsen och på andra institutioner har röknigen varit uppe till diskussion. På kafferasten till exempel har det varit tal om att dricka i två omgångar. Men det är inte så enkelt. Många vill träffas och prata just på kafferasten.

Det är bra med en förening som VISIR som varnar för rökning. I all

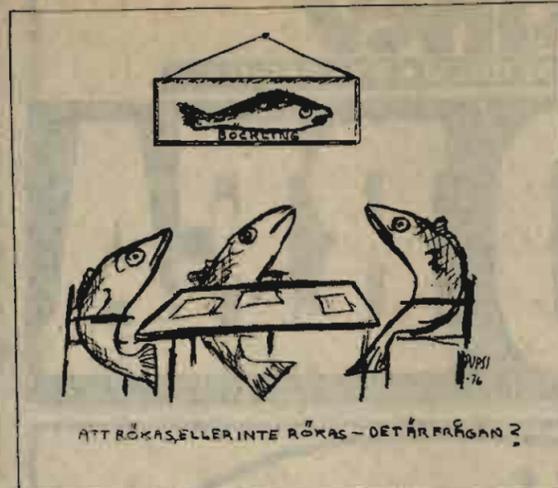
synnerhet är det bra att ungdomar varnas. Bra också med upplysning om de problem som röknigen skapar för de människor som får besvär av röken.

Jag har den uppfattningen att VISIR ligger i rätt läge på propagandafrenten. Man kan numera diskutera problemet utan att det uppfattas som kverulans eller fanatism.

Sade alltså landshövding Mats Lemne.

GULLI LINDGREN

HOS TANDLÄKAREN

Som sista patient för dagen hos tandläkare Stig Amundson, föll det sig naturligt att fråga om tobaksrökning har någon menlig inverkan på tänderna.

— Så fort en patient öppnar munnen ser jag om det är en rökare eller en som inte röker som sitter i stolen. Tobaksröken missfärgar tänderna. Men det är en ren utseendefråga. Sen känns det ju på andedräkten också förstås om det är en inbiten rökare.

— En professor Herulf i Stockholm gjorde en sammanställning på rökare och icke rökare för ungefär 20 år sedan. Han tyckte sig finna att benstötet på underkäkens framtän-

der var sämre på rökarna. Nikotin har en blodkärlsammandragande effekt som skulle snöra till. Men det är en hypotes som inte är bevisad.

— Självt har jag aldrig varit rökare och jag tycker inte att man bör ingripa i folks konsumtion. Men man bör få slippa rök där man måste vistas — på arbetsplatser o dyl.

— Försäkringsbolagen borde premiära icke rökare. Och även försäkringskassan. Alla människor tar det som en självklarhet att få hjälp — även om sjukdomen är självförvållad genom rökning eller på annat sätt. Man borde förresten premiära människor som tar vård om sin

VECKANS RÖKARE

hälsa genom en sund livsföring överhuvudtaget.

— Sjukvården är avdragsgill — men inte friskvården. Samhället är snåli mot friskvården under motivering att sjukvården inte fått tillräckligt. Men med bättre friskvård sjunker utgifterna för sjukvården.

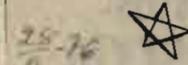
— Psykiskt måste det också vara en belastning att röka. Att alltid behöva tänka på att man har cigaretter och tändare med sig. Tänk att få en hel långsegling förstörd bara för att man har glömt cigaretterna...

— Det är bekvämt att inte röka — särskilt som byxorna är konstruerade nu för tiden. Man kan ju inte bära cigaretterna där nere där de är som vidast.

— Folk som vill röka — de röker. Men vi som inte röker bör snörpa åt rökarnas möjligheter att röka. Vi bör hålla på vår rätt att slippa besväras av andras tobaksrök.

— När man vet hur svårt det är att sluta röka — och hur lätt det är att inte börja, inser man ju vilket som är det bästa, slutade tandläkare Stig Amundson filosofiskt.

Text och foto: GULLI LINDGREN

Tandläkaren och böklingen

Stig Amundson, intervjuad av Gulli Lindgren i måndagens SN.

Om 7 års läsare blev något konstuderade vilken av de tre böklingar som illustrerade Gulli Lindgrens intervju med tandläkare Stig Amundson i måndagens tidning, så må det vara den förlästa. Så här ser Stig Amundson ut i jobbet. En tandläkare tillbringar ju som bekant många och rätt många arbetstimmar vid skrivbordet.

Allt han inser om tobak missfärgar tänderna var däremot fullt riktigt. Och rök missfärgar ju även böklingen, så i det avseendet passade teckningen till texten.

29-6-76

En morgon på Nyköpingshus

Att komma till jobbet tidigt om morgonen och träffa arbetskamraterna är trevligt. Dagen ligger blank och obrukad — bara att börja ta för sig av den. Man säger hej och mors, växlar glada kommentarer och tar itu med jobbet.

Att komma allra först på grund av semesterar och annat naturligt frånfälle är inte lika inspirerande. En främmande nyckelknippa tynger i fickan. Vad nu — nyckeln går inte runt — jassa, det var åt andra hållet, flera varv. Men dörren går inte upp. Aha — ett lås till...

— Äntligen inne — men bara låsta dörrar där också. Var är nyckeln till nyckelåpnet? Det kanske är den här — jaha det är det, vilken tur.

NYCKLARNAS långa rad. Hur var det nu? Nyckel ett till tredje dörren, nyckel två till första dörren och nyckel tre till andra dörren — eller var det tvärt om. Och var är strömbrytaren — jag ser ju inget... och tjuvlarmet, utropstecken (på den här maskinen finns inget utropstecken, därför måste jag skriva ett, när det känns som om det skulle behövas ett). Tänk om tjuvlarmet börjar böla, utropstecken.

Ässå måste jag stämpla in kvickt som ögat — jag stämplar först och letar efter strömbrytaren sen. Var är glasögonen — uj jag har stämplat Maggans kort, hur ska DE gå, utropstecken.

Äntligen är allt det gjort som måste göras först och jag får tid att börja tänka...

TÄNK VAD DYSTERT här är utan människor — vad många vinklar och vrår det finns... så spökligt här är. Kanske Erik och Valdemar och de andra killarna springer omkring här på området och spökar — de kanske inte gillar att spelen uppförs här varje dag...

Kanske Kristian Tyrann — den fullingen — smyger omkring här än. Eller Gustav II Adolf, som stod lik i rikssalen i eiva månader. Vad allt kanske han låg och lurade ut...

Bäst att börja jobba. Här ligger en hög tändingar som skall gås igenom. Mycket står i dem som är värt att klipplas och arkiveras, kanske till glädje för kommande generationer.

Börja med att sortera upp dem efter datum. Måndagen den femte, tisdagen den sjätte, onsdagen den sjunde jull och där är torsdag, fredag, lördag den åttonde, nionde och tionde juli 1976...

MEN VAD ÄR DETTA, utropstecken, utropstecken. Det är inte historiens vingslag jag förnimmar — inte 12-13-14-15 eller 1600-talet som spökar. Det är framtiden. Har jag kanske fått arva min faders morfars fars synska gåvor — den kloke gubben Amund Jonason i Frostviken??

Jag håller en tidning i handen. Det är SN måndagen den andra augusti 1976. Och i går som det var juli-dragning i Penninglotteriet. Jag är just nu fjorton dagar före min tid — börjar tro att jag är privilegierad, söndagsbarn som jag är. Nu kan jag passa på och skåda in i framtiden.

MEN ACK NEJ, suck, utropstecken. Efter en hastig blick ser jag att Björn Borg vunnit Wimbledonfinalen, att kapardramat i Uganda är över och att en mästare på studs matta förnöjt nyköpingsborna på gågatan.

Inuti tidningen är SN tillbaka till nuld och den dagens datum var måndagen den femte i sjunde. Jag är inte ett dugg synsk. Bara en vanlig tjej som sitter och väntar på kompisarna.

Just då kom Maria, Harriet och Anna-Lisa. Snart var styrkan fulltallig.

Det är skönt att ha arbetskamrater omkring sig, utropstecken, utropstecken.

PUPSI PARONSKROTT

SÖDERMANLANDS NYHETER

Pris 1:25

Måndagen den 2 augusti 1976

Nr 176 83:e årg.

SN Måndagen den 5.7.76

På Göta kanal — lummig och sval

I årtal har vi talat om att åka Sveriges kanske vackraste vattenväg — Göta kanal. I år blev det äntligen av.

I god tid bokade vi plats för midsommarfirandet med avgång från Göteborg. Så för vår del började midsommarfirandet redan dagen före midsommarafteon då vi tog tåget från Nyköping till Göteborg med Inkvartering på Frälsningsarméns hotel Ritz — som var ett både billigt och mycket bra hotell. Det låg bra till också, när både järnvägsstationen och Lilla Bommen som är kanalbåtarnas avgångsplatser.

Vid 8.30-tiden på midsommaraftnens morgon kom vi ned till Lilla Bommen där en lövprydd "Diana" låg och väntade på oss. Fyrspråkiga båtvardinnan Eva Vetter från Västyskland tog emot och önskade oss välkomna.

Vi hade god tid att installera oss i hytten. Diana skulle inte avgå förrän klockan 9.00.

Liten båt

Diana är en liten båt. Allting måste naturligtvis anpassas därefter. Även vår hytt var anpassad därefter. 1.90 x 1.50 x 2.00 (takhöjd) skulle vi samsas på. En gång på 60 cm mellan vägen och kojerna (över och under — pass för den undre) ledde fram till tvättstället (hurra för det — utrustat med både varmt och kallt vatten). En liten spegel ovanför tvättstället, två hållare för tandborstglas. Men ingen hylla. Fyra kroker för handdukarna — men ingenstans att härbärga en necessär.

Varsin liten tvål att börja med — det var bra. Tre kroker på långvägen att hänga kläder på. Galgar fanns också. Ovanför den övre kogen två små näthyllor. Där låg var sin piad. De hyllorna var användbara till annat — till allt som vi behövde ha till hands.

Det mesta fick dock ligga kvar i resväskorna som förvarades på golvet under den undre kogen. Det var ett ständigt framdragande och rivande i väskorna.

En pytteliten bordsskiva fanns att fällas upp — men måste ständigt fällas ned igen därför att den var i vägen. Vad vi kanske saknade mest av allt var en liten papperskorg. Men vi lyckades att få en plastpåse att stå lull under tvättstället.

Det gick bra

Toaletter var det knappt om. En på hyttäck där vi bodde och två på undre däck. Till 71 passagerare och 17 besättningsmän befarade vi att köbildning skulle uppstå emellanåt. Men det gick bra. Toaletterna var alltid rena och snygga — liksom hela båten gav ett välstädat och skinnande rent intryck.

Lunch serverades klockan 11 och klockan 13. Vi valde den senare. Matsalen var liten med rumla, inte alltför stora bord. Det var duktat för sex personer vid varje bord. Vi plockade ned oss och tryckte in oss mot vägen för att inte vara i vägen.

En familj om fyra personer med hemort Chicago hade blivit anvisade samma bord. Det blev handskakning och presentation. De hette Mummel, Mummel — och vi också.

Väl ordentligt nedslagna kom vi på att det var "gående bord". Vi satt dock lugnt kvar en bra stund eftersom alla andra hade rest sig. Det blev stor trängsel vid den lilla buffén.

Då det äntligen blev vår tur befanns det att tallrikarnas storlek passade allting annat på Diana. Litet och nätt. Egentligen var det assietter. Besticken föll dock ur ramen — och ofta ända ned i golvet. De var STORA.

Maten var god — men rörlig. Det gällde att passa på och lassa på medan den var inom räckhåll. Ännu en tur till buffén blev dock nödvändig. En liten tumult-unge uppstod då och då. (Och stackars de som hade sitt bord intill buffén.) Men vad gör man inte för småvarmt, ost och bigarrårer.

Alla rusade upp

Just vid sista bigarråren hade vi hunnit fram till Trollhättan med alla slussarna. The biggest in Sweden. Alla rusade upp på däcken för att få vara med om så mycket som möjligt. Och för att fotografera.

Första slussningen hade skett vid Lilla Edet. Efter Trollhättans fyra slussar hade vi ett 60-tal slussar kvar att få bevittna. Om det gick att hålla sig vaken hela tiden — men det gjorde det inte.

Till middagen snofsade vi upp oss ordentligt — det var ju midsommarafteon. Det blev litet jaktigt i slutet för uppsnopsningen måste ske i skift. Endast en i taget fick plats i 60-centimetersgången vid tvättställ och klädkrokar. Men strax före klockan 19 var vi i alla fall klara, samlade ihop stassen runt fötterna och tog oss ned för den branta trappan till matsalen.

Vi möttes av beskedet att middagen var försenad. Vid första middagen kl 17 hade allting klaffat. Men sedan hade kocken drabbats av opasslighet och på serveringssidan hade någon också drabbats av illamående.

Vad gör man?

Tillsammans med några hyttgrannar, som vi blivit goda vänner med, drog vi oss in i salongen och beställde in Dubonnet. För vad gör man, uppriggad i bästa blåsan, när det är för trångt i hytten och det blåser snällt på däck mot kvällningen — och det inte finns någon annan apéritif än Dubonnet...

Efter ungefär en timmes försening var middagen färdig. Vi fick sitta kvar i salongen och bli serverade där, tillsammans med Elsie och Jan Hamilton som satt vid samma bord.

Middagen var väl inte vad den kunde ha varit om den ordinarie kocken varit i tjänst. Men den personal som tillfälligt hade fått rycka in jobbade och slet med den äran. Både hyttstäderskan och båtvardinnan, som gullade hela dagen, såg sig fint.

Vi satt kvar och njöt en annorlunda midsommarstämning medan solen doppade ned mer och mer i Vanern och till sist försvann helt.

Vid 23-tiden gick vi till våra små bås för att försöka komma onkull. Med litet organisation gick det bra. Vi drog sticka om vem som först skulle klä sig, tvätta sig och borsta tanden. Den som stod utanför och

väntade hade inte tråkigt. Utanför varje hytt stod det någon och väntade på sin tur.

Sovande

Natten blev "något så när". Det blev varmt i hytten trots att dörren stod på glänt. Man förmår nästan hela tiden att man hade en kropp och att denna kropp inte vilade på sitt vanliga läger.

Det ruskade litet i Diana, det klirrade svagt — motorn dunkade. Alla ljud var egentligen sovande.

Vid 05-tiden på midsommaraftnens morgon var vi i Töreboda. Där låg vi stilla ett tag. 5.30 är vår vanliga tid att vakna och det är inget att göra åt. Vi gjorde morgontoiletten — en i taget. Den som låg kvar i kogen hade riktigt roligt medan den andra ormade sig vid tvättstället. Sedan satt vi utanför vår hytt dörr och solade.

Vi hade morgonsolen rätt på oss — på babordssidan. Då vi startade från Göteborg på midsommaraftnens morgon var det styrbordssidan som låg i sol. Och jag kom att tänka på en historia som min far, som var sjöfarare, berättat en gång: När en kadett skulle göra sin första sjöresa kom hans mamma ned till båten och bad att få tala med kaptenen: — Gösta är inte stark, sa hon, så det vore bra om han kunde få en hytt på solsidan.

Kapten Bertil Svensson — saltstänkt sjöman som trappar ned på Göta kanal. Hovsman C. J. Waxin däromot tänker aldrig bli saltstänkt — lika nöjer sig med att vara kanalfarare.

Det är lätt att få en klick på sig. Sedan dess kallades den gossen för Gösta på solsidan ända upp i mannalederna.

Tumultartat

Endast en frukosttid var utlyst. Man hade troget skulle reglera sig själv — att en del ville sova litet längre. Så mellan 7.30 och 10.00 skulle frukostmatsalen vara öppen. Men alla hade vaknat tidigt — vem ville missa mer än nödvändigt av den underbara resan. Och alla var tydligen lika svitvutna klockan 7.30.

Det blev litet tumultartat i den lilla matsalen, så vi bestämde oss för att vänta en halv timme.

Då vi kom ned fattades det porlän och bestick. Kökspersonalen hann inte diska undan. Men vi tog det lugnt — vi hade ju hela dagen framför oss.

Frukosten var rejäl. Det fanns smör, bröd, sill, ost, marmelad, mjölk, ägg, gröt, flingor, kaffe och te. Det smakade. Vi hade varit vakna i nästan tre timmar.

Klockan tio kom vi till Rödöesund vid Karlsborg — en idyll just vid inloppet till Vättern. Och sedan i Juvilga Vättern länge, länge.

Mellan Boren och Roxen gick båten nästan på land — vi hade grönskan alldeles inpå oss.

Blir smör!

Vi åt middag medan solen dalade. Nu fick vi den lax som vi hade hoppats på kvällen innan. (Då hade vi fått oxfilet och det var inget fel på den — annat än att den var skuren på fel ledd. Men go!).

Laxen var också god — men snällt tilltagen. Två pyttesmå skivor. Den som ville "ha om" kunde bara få potatis.

För övrigt var maten rikligt tilltagen. Vid lunchen fanns det ingen möjlighet att orka smaka på allting. Och middagen bestod av både soppa, förrätt, varmrätt och dessert. Så laxskarna som ville "ha om" blev mätta ändå.

Efteråtten denna gång bestod av konserverade persikor i sitt spad. Vi bortsåmda svenskar frågade förstås efter vispgräddor och fick följande svar:

— Det går inte att förvara vispgräddor ombord. Av båtens vibrationer blir det smör efter en kort stund. Fan trot på Relling — vi tyckte nog att vi såg en tjuvpojksglimt i servitrisens ögon.

Något nattliv ombord — om än aldrig så stillsamt — kunde det inte bli tal om. Skönhetsupplevelsorna och intrycken var så många att man hade behov av att tänka över och smälta dem när kvällen kom.

Diana hade legat still i Vadstena ett par timmar på eftermiddagen. Då fick vi tillfälle att bese den lilla staden, om än flyktigt. Många passade också på att bada.

Handkraft

I Motala hade Federiaktebolaget Göta kanal sitt kontor. Det var ett gammalt vackert hus alldeles invid kanalen. Vi hade också passerat tätt intill Baltzar von Platens pampliga grav — "vid de vågor själv han diktat, på den strand han själv har byggt".

Stackars Baltzar fick inte vara med om invigningen. Han dog tre år innan kanalen var fullbordad.

Många av de små slussarna öppnas med handkraft. Det är alltid lika fascinerande att med ögonen följa omväxlande männen som går runt, runt med sin spak och springan i slussen som vidgas mer och mer tills båten kan glida igenom.

Denna sista natt ombord sov vi verkligen ovaggade. Kroppen hade vant sig vid underlaget och själen vid alla ljud — inklusive klirret i tandborstglasen. Vi sov över Söderköping kl 05 på morgonen. Och det var synd — då hade vi gärna velat vara vakna.

Vid frukosten blev det riktigt igen. Det skulle ha varit två sittningar, men andra sittariaget hade inte blivit informerad. Personalen slet för att få fram tillräckligt av allting. Alla hungeriga bara höjtade:

— Nu är mjölken slut, finns det inga äggkoppar, var är smöret — den här kaffekannen är tom...

Hemtamt

Personalen gjorde sitt bästa — och mer till. Tillgivetvis var det något i organisationen som brast — det går inte att utfodra 70 hungeriga gäster lika smidigt som om de bara varit 35. Men mätta blev vi så småningom — väldigt mätta.

Ute på Slätbaken — eller Slätstjärten, som någon sa — friskade det i båten fick slagsida då alla sökte lä.

Vid 10-tiden skymtade vi Oxelösund med järnverket och "den omtalade moderna kyrkan" som båtvardinnan sa i högtalaren.

Oxelösunds skärgård — Trosa skärgård — hemtamt för oss, men alltid lika vackert.

Vi fick en pratstund med Dianans befälhavare kapten Bertil Svensson, en saltstänkt sjöman från "de sju världshaven" som nu försöker att trappa ner före pensioneringen.

Det är en vacker sjöresa på Göta kanal.

Diana är byggd 1929, omtalar kapten Svensson. Hon blev ombyggd från steamboat till motorbåt 1969 och 1974 fick hon ett nytt ansikte. Då sköts hela midkeppsbyggnaden fram och en modernare brygga byggdes till.

Då ombyggnaden var klar gjorde vår unge kung en resa med henne. En särskild tilläggsplats hade byggts vid Hällekis i närheten av Kinnokulle och så gick resan till Lidköping. Det var kungens "Lilla Eriksgata" och Dianans jungfruresa efter moderniseringen.

I Södertälje hade vi sista slussen vid 15-tiden och två timmar senare passerade vi Kungshatt. Hela tiden hade det vackra vädret varit efterhängset.

Till Riddarholmen kom vi precis efter tidtabellen klockan 18.

Snart satt vi med ett svalkande glas lättöl på centralstationen tillsammans med våra nyfunna vänner, i väntan på våra tåg. Deras till Göteborg och vårt till Nyköping.

Vi lyckönskade varandra och oss själva till en trevlig resa och förskräddade varandra att vi givetvis skulle träffas igen.

Men så blir det ju nästan aldrig...

Reportage: Gulli Lindgren

Artikelförfattarinnan Gulli Lindgren på den lövprydda Diana.

Göta kanal — en fin båtutur
Om en färd på Göta kanal skriver Gulli Lindgren. Om skönhetsupplevelser och trängsel vid matbord och i hytter. Men sammantaget en skönhetsupplevelse.
— Sidan 9 —

Ding i bollen

"DINGTUNA 3" — Dingtuna!
Är det ett skämt?

— Stopp, ropte jag till rattaren, fotografen Claus...

— Ser du inte? DINGTUNA! Det står Dingtuna på skylten där!

— Ja... Vad är det med det då?

— Vad är det med det då? Jo det ska jag tala om — det är min barndoms största miss att jag inte visste att det fanns en plats på jorden som heter Dingtuna. Vänd!

JA, SÅ DÄR UNGEFÄR gick det till då jag upptäckte Dingtuna. Vi var stadda på reportageresa i trakterna kring Mälaren, och på vägen mot Västerås uppenbarade sig plötsligt vägs skylten. "Dingtuna 3" stod det. Och hela barndomen föll över mig som en plötslig doft...

— Vi kan väl ta en titt på Dingtuna, krusade jag rattaren.

— OK, Dingtuna City nästa. Jag gör ju som du säger.

SA VI FOR IVÄG på vår utsvävning. Och besåg Dingtuna från vägkanten — för man måste akta sig för att djupdyka i verkligheten. Då blir fantasivärlden så lätt bucklig.

Och mycket riktigt; Dingtuna är en sån plats som tåget åker förbi. Utan att stanna, alltså. Och mina efterforskningar säger att 1974 var det slut på Dingtuna som kommun. Nu framlever Dingtuna som församling.

Nu ska jag försöka mig på att ge en förklaring till mitt kolossala intresse för Dingtuna. Det var så här, att som liten var jag en riktig hejare på att reta min omgivning. Eftersom barndomen var skånsk, medförde den vissa specialiteter.

När man lyckte att nå var dum, sa man:

— E du rent tönn?

Ville man nyansera sig riktigt, sa man:

— Du e ju rent fjynt!

Om nån som var "rent fjynt", sa man:

— Tja, du vet — han e ju född i Fjyntarp!

NU NÄRMAR VI OSS — Dingtuna. För det var så här, att nån gång alldeles i början av 60-talet kom det ett nytt ord — ding!

— Ah, du e ju rent ding, sa man grimaserande till dumbommar.

— Han e rent dingalo i bollen, sa man om nån som var utan hopp.

Tänk er nu. Vilken lycka, vilken ofelbar succé skulle det inte ha blivit i barndoms karriären om jag som spinkig 12-åring vetat om Dingtuna?

Snabbt skulle jag ha förvandlat uttrycket "Har du gåd ing från Fjyntarp?" till "E du direktimporterad från Dingtuna?"

När man ville bre på ordentligt, sa vi:

— E du rent ding eller har din farsa ingen cykel?

Jag skall inte sätta på pränt vad min tvivelaktiga fantasi skulle ha kunnat förvandla det till.

NU ÄR DET VAL en och annan som slutat älska mig bara för det här. Jag menar, nån sitter nog och retar sig på att jag drar upp barndomens grymheter. Och om det finns några läsare i Dingtuna så glesnar väl abonnentskaran.

Det enda jag kan säga är; ha överseende med en skenande fantasi. Numera skulle jag aldrig komma på tanken att säga om nån att han e rent ding. Nej, numera säger jag det om mig själv, till mig själv:

— Du e ju fjynt tönn, säger jag. Rent dingalo i bollen. Man skulle kunna tro att du är född i Dingtuna — förlåt, jag menar Fjyntarp...

CLOTTE

Dingtuna i mitt hjärta

MED FÖRTJUSNING läste jag Clottes kåseri om Dingtuna härnäst dagen. Det var Clottes förtjusning över upptäckten av Dingtuna som väckte min egen förtjusning.

Jag slår upp Dingtuna i Nordisk Familjebok, tryckt 1951, och läser: Dingtuna, socken i sö Västmanlands län; 79 kvkm, 1,360 inv. (1951). Är bördig slättmark med smärre kullar och skogsåsar. 4,046 har åker. Egendomar: Stock-kumla och Råby. Järnåldersgravfält och rester av en bygdeborg. Kyrkans skepp är från 1300-talet. D bildar med Västerås-Barkarö ett pastorat i Domprostriet av Västerås stift; utgör tillsammans med socknarna Västerås-Barkarö och Lillhärad storkommunen D.; 160,99 kvkm, 2,122 inv. (1951).

DETTA VET JAG alltså nu om Dingtuna — sådant det var 1951. Clottes kåseri väckte inte bara min förtjusning — utan också en del minnen.

Ungarna i stockholmstrakten hade också en massa upptäckningar om varandras intelligens — eller brist på sådan.

— Ding i bollen, gångbart över hela landet, tydligen. Tomtar på loftet och damm på hyllan, ingen sav i päran, inga tarmar i skallen — respektive bara tarmar i skallen var också gångbart. Koftig kunde man också vara liksom koftad och träng i roten.

Om allt detta hade varit sant, skulle det inte ha funnits ett normalt barn mellan Södermalm och Huddinge.

MEN CLOTTE KÅSERI väckte också ett annat minne.

Som litet barn — just i färd med att lära läskonsten, reste jag tillsammans med familjen till morföräldrarna i Västmanland. Tåget stannade i Dingtuna — det skulle stanna i Dingtuna på den tiden. Jag stavade litet för fort, pekade på stationsskylten och sa:

— Dyngtunna...

Efter den händelsen blev det tradition i familjen att varje gång vi passerade Dingtuna, peka finger åt stationsskylten och säga det förskräckliga ordet.

SÅ SMÅNINGOM övergick vi till att bara peka — det räckte för att utlösa det gemensamma lilla småleendet.

Numera är det slutpekat. Det finns ingen kvar som skulle förstå vad jag menar om jag åker till Dingtuna och ställer mej att peka. Jag skulle bara verka dingding.

Men Dingtuna har allt en liten plats i mitt hjärta sedan den tiden då hela familjen åkte till morfar och mormor i Västmanland.

Och numera vet jag att där fanns 1,360 inv. 1951.

PUPSI PÄRONKEROTT

Rosor och svinmålla
och en omålad parksoffa
under ett gammalt päronträd —
Baksidan på ett utrangerat gasverk
Men på framsidan står det "KONST"

Konst är skönt
— liksom rosor och päronträd
parksoffa går också an...
så varför inte
också sluta svinmållan
till ditt hjärta

— Den klär ett gammalt gasverk

PUPSI

Ett gammalt sörmländskt torp

Av Gulli Lindgren

Stensättersstugan i Torsåker antas vara uppförd under förra hälften av 1800-talet. Den var ursprungligen nio stockvarv hög men har byggts på med två varv. Väggyllning bestående av tidningar från 1909 kan tyda på att reparation utfördes då. Nu repareras och moderniseras stugan på nytt — men det sker pietetsfullt.

I Torsåkers socken i Södermanland ligger torpet Stensäter — eller Stensätter som det stavades förr. Torpet har anor från 1600-talet. I en handskrift benämnd SÖDERMANLANDS NYBYGGEN med underskriften RANSAKADE Anno 1674 kan man läsa att Stensätter uppfördes år 1670. Där står:

"På Dito Härskap Frälse ägor, opsatt för 4 Åhr sedan, Åker till 1.K.lands, (Kapplands) Ång till 1/2 lass, något ljtet Uthrymme till mehr Intagor, åbon gårdz dräng på Sörby."

Sörby Säteri ägdes vid denna tid av Karin Bååt. Dagakarlen hette Pär. Det var många Pär, Nils och Joon på de omkringliggande torpen som alla arbetade åt Karin Bååt.

Hos överlantmätaren i Nyköping finns en ägomätning från 1765. Arkivakt nr 5 Torsåkers socken. Där står:

"Stensätter lika med lilla Hammarstugan. Norra Tepp. 156 Består af Gårjord. Södra Do 137 Något bettare. Ångar 158 Sid och Kjerrwall dock smått Gräs. Hagen 159 Stenig och oduglig."

Vid denna tid arbetade de små torpens dagakarlar åt ätten Lewenhaupt som då var ägare till Sörby Säteri.

Lewenhauptarna efterträddes av släkten von Schewen som i sin tur lämnade över till Ribbingska ätten. Därefter var det grevliga ätten Löwen som utnyttjade torparna genom deras dagsverken.

Men det var inte bara slitet för det dagliga brödet som gjorde livet tungt för torparna. Farsoter härjade också då och då.

1854 kom kolera till Torsåkers socken. På kolera kyrkogården i Hästhagen vid sjön Sillen finns en minnessten rest över koleras offer i Torsåkers socken.

Johan hade förlorat en av sina enda män, Anders Brandt, född 18/6 1787, död 29/11 1854.

Det framgår av stenens skrifttavla att Anders Brandt deltagit i finska kriget 1808 — 1809 och tyska 1813 — 1814. Vidare står: D.J. (Död i)

KOLERA HVARFÖREN KYRKO GÅRDEN NEKADE FÖRVARA HANS STOFT.

Stensättersstugan i Torsåker.

Stenen restes av yngste sonen 20/9 1868.

På stenens baksida finns följande inskrift: (Om man vet att J användes i stället för I går det lätt att läsa).

År 1854
Dog 15 man i kolera
som hyllar här under
der bort om solen der
hon herskar i sin krets
bort om nattens skijn
rande verldar som j
evig frjd drager vjda
re. Der är de godas
samlingsplats. Der

bljva ödets gåtor lös
ta. Der finner trohe
ten sin belönjng och
ljndand sijn segar

PALM

På stenens kantsidor är de 15 männens initialer inbuggna.

År 1866 kom Johan Erason och hans hustru Sofia Karolina till Stensätter som torpare. De kom från Kvegerö som också lydde under Sörby Säteri.

Johan hade förlorat en av sina systrar i koleraepidemin. Hon vilar också på kolera kyrkogården. Men hennes namnbokstäver finns inte med på minnesstenen. Minnesstenen var — om man rätt tolkar inskriptionen — endast för män.

Med sig till Stensätter hade Johan och Sofia Karolina 14 dagar gamla sonen Axel. Johan fortsatte att göra sina dagsverken åt Kvegerö herrgård till 1899. Då tog Axel över Stensätter och Johan byggde Källstugan åt sig som undantag.

1913 sålde greve Fritz Löwen till Södra Södermanlands Egnahems A.-B. Och 1918 styckades hela Torsåkers socken. Torparna blev nu ägare av de åkrar de brukat i årtal.

Axel Johanson och hans hustru Erika innehade Stensätter till 1923 då de sålde till Selma och Leander Wiktorsson från Hummelgården vid Tullgarn i Hölö.

Från 1930 brukade Leander Wiktorsson Stensätter som sidobruk, arrenderade ut den en tid och sålde till Knut Andersson och hans hustru Matilda 1935.

I mitten på 40-talet sålde Knut Andersson Stensätter till Erik Wahlberg på Mörsjötorp. Wahlberg lät stycka av 40 tunnland för egen räknning och sålde stugan med 6000 kvm tomt till Brita och Gunnar Bjälkvall från Stockholm. Det var 1947.

Stensätter blev frilidstorp. Sönerna Lars och Anders Bjälkvall har nu förvärvat Stensätter genom arv och sinsemellan delat tomt i två olika stora delar.

Lars — som övertagit manbyggnaden — har vänt sig till landsantikvarien för att möjliggöra få reda på hur gammal stugan är.

I maj 1975 besögs Stensätter av landsantikvarie Ingemar Hasselgren och Antikvarie Per-Olof Ringquist.

På deras rekommendation har också arkitekt Ulf Zettersten blivit inkopplad. Att bestämma stugans ålder har visat sig svårt. Den ursprungliga stugan, som uppfördes 1670, är det tute. Gamla stugor blev nedslitna och måste så småningom ersättas.

I samlingsverket SVERGIES STÄDER OCH SAMHÄLLEN, JÄMTE LANDSBYGD, tryckt 1947, har enligt Ivar Schnell den nuvarande manbyggnaden uppförts på 1850-talet. Enligt antikvarie Ringquist är det dock möjligt att den är äldre.

Stugan — som ursprungligen varit 9 stockvarv hög — har senare byggts på med 2 stockvarv. En dörr är flyttad i förstugan och verandan påbyggd. Förstugan har ett 3 tum tjockt golvträ — säkerligen original, liksom i kammaren. Köksgolvet har däremot blivit utbytt.

Man har som fyllning i väggarna hittat tidningar från 1909. Detta tyder på att reparationen kan vara gjord då.

Intressant har man, inför den restaurering som är förestående, skalat bort en 6-7 lager tapeter. Och även knackat bort den gamla lerkällningen — vilket är synd. Lerkällningen var föräldrarnas sätt att låsa och låsa om stugan för att göra den både hemtrevligare och varmare. Men för övrigt går man in för att bevara så mycket som möjligt av det gamla.

Inte för den gamla stugan ligger det bara 1,7 meter in — en s k muldbänk. Trots att ventilation delvis förhindrats genom muldbänken är stockarna förvånansvärt väl bevarade. Grunden skall nu ventileras.

Väggar, golv och tak kommer att värmisolerats. Den gamla utvändiga panelen, som förut tagits loss, finns bevarad och kommer att sättas dit igen. Vindstrappan som från förstugan leder upp till vinden flyttas en bit. Därigenom får man utrymme för ett badrum. Vinden inreds till sovavdelning.

I storstugan kommer de breda takbräderna att friläggas från gammal, vitlimmad papp. Takbjälkarna kommer då till sin rätt.

En fin, gammal spis finns. Köksanickerierna måste anpassas till den. De gamla innerdörrarna är fina med kammarlås som inte finns att få tag i idag. Men fönster och ytterdörr måste bytas ut.

Det finns små anickrier som gör fönster så att de blir som de gamla. Men de finns också att få i standardnumera. En ytterdörr som passar är svårare att få. Men principen är att göra en så enkel dörr som möjligt i furu.

Angående färgsättningen är den äkta faluröda färgen självklar. Liksom vita foder och vindaklvor. Dörren kan vara ockra, grön eller slennafärgad. Eller kanske blå. Men färgerna måste vara dämpade.

Det är viktigt att använda oljefärg. Den åldras vackert och står fint mot falu rödfärg.

Huvudregeln när man skall rusta gamla hus är att göra så små förändringar som möjligt, säger arkitekt Zettersten.

Ulf Zettersten har litteratur att rekommendera för dem som vill pietetsfullt rusta gamla hus. Det är Skansens handbok i vården av gamla byggnader. Vidare "Så renoveras torp och gårdar" av Ove och Elisabet Hidemark, Göran Söderström och Axel Unnerbäck. Ica-förlaget.

Länsstyrelsen i Södermanlands län har givit ut en broschyr "Bygghälsötraditioner i Sörmländskt landskap". Den finns att få gratis hos Länsstyrelsen eller på byggnadsnämnderna i Södermanlands län.

Det är Ulf Zetterström som med dåvarande landsantikvarie Bo Wingrens hjälp tagit fram den broschyren.

Arkitekt Zettersten har också ritat nytt förslag till stuga — den s k Sörmländstugan, som passar väl in i det sörmländska landskapet. Den finns i två varianter. Den större "Hagstugan" och den mindre "Lilltorp". Ritningar kan man få genom Länsstyrelsen eller byggnadsnämnderna.

Man menar att vårt vackra, sörmländska landskap inte skall vanprydas av fel hus.

Tallaröns torrtall

Adjö gamla tall på Tallarön
snart är du ett minne blott
Om regnet rätt nu stode ned som spån
så är det för sent - du kan aldrig bli grön
Nu tärkar du bort för gott...

Teckning och text:
GULLI LINDGREN

Vid bryggan en varm sommardag

Skratta inte - försök själv att rita av en andhona på glid...

LIGGER PÅ BRYGGAN -
lyssnar till vattnets melodi. Vatt-
nets melodi har en egen text! Det
är splätt, skvalp och spigg.
Splätt mot den stora stenen in-
vid bryggan, skvalp emot kulber-
stenshögen. Och splätt på bryg-
gans andra sida i lugna hörnet där
vassen står tål.
Skvatt och skvalp har brättom.
Men splätt tar det lilla lugna. Ett
lojt splätt i ultrarapid nån gång då
och då.

LIGGER PÅ BRYGGAN -
tar ned i vattnet. Stum av små fisk
aldeles under vattenytan.
- Spigg...
- Vad är spigg?
- Ja, spigg, de är väl - spigg.
- Men vad kommer dom if-
rån?
- Dom kommer väl från -
spigg.
- Spigg finns det väl ingen fisk
som heter? Jag har aldrig sett
spigg.
- Nej, spigg kan man inte äta.
Den kan man inöjligt ha till agn.
- Gagna till agn så att säga...

EN ANDMAMMA med två
brunbräckliga ögon kommer
simmande. Tio - är inte det lilla
tan rekordmånga?
Segelbåt kommer smygande

runt kobbar och holmar. Vita
segel mot strandklippor i brun-
grått, gulrött och mörk barrskog.
Passar fint in.

En plastmatta kommer faran-
de - grönbedövande. Amifamil-
jen flyr. Knutten i fartåket har
brättom. Hans semester är slut
om en kvart - hurska. Nej - nu
kommer han tillbaka. En gång till
och en gång till. Både vattnets
melodi och text har förändrats
och andfamiljen är borta. En liten
förvarslös roddbåt guppar vilt i
vågavallet.

Vattåsk i vitbar och små sjoar
borde inte få finnas!

NU ÄR DET LUGNT igen i
vårans vit. En ensam andhona
kommer simmande. Hon lär det
lilla lugna - glider in på den lug-
na sidan av bryggan och ligger
där i vassen och kaffear. Länge.
Jag försöker rita av henne även
när ideologisk modell är hon inte
där hon gillar smöring där lilla
mellan vasstråna.

Får sen lust att rita en liten
mossa på henne, men avstår -
det är ju så varmt.

Bestämmer mej för att bada.
Går i där det säger splätt och
skvalp. Andmamma ligger kvar i
splätt...

PUPSI PARONSKRÖTT

Gammelsta skolas historia

Vid E4:an emellan Jönåker och
Kila Vårdshus ligger Gammelsta
skola. Två vackra, ljusgula hus på
höger hand då man färdas mot
Norrköping. En idyll med välskötta
gräsmattor och fruktträd.

Vackra, gamla hus. Sköna att tit-
ta på - ögonfröjd...

Men när byggdes de. Hur gamla
kan de vara.

Rektor Rudolf Eriksson kan ge
besked.

År 1842 - samma år som folksko-
lan blev lagstadgad - bestämdes
på Kila sockens höststämma, att
två skolor skulle byggas inom sock-
nen. Den ena i Stavsjö och den an-
dra i Gammelsta.

Det är de minsta av de två skolhu-
sen i Gammelsta som då började
uppföras.

Bönderna i trakten ålades att
göra fem dagaverken var. De fälldes
timret och drog fram det med hjälp
av sina oxar. 1847 stod Gammelsta
skola färdig att tas i bruk.

Den långa byggnaden intill rita-
des av arkitekt Gunnar Asplund, se-
dermera professor i arkitektur vid
Tekniska högskolan i Stockholm.
Gunnar Asplund har också bl a ritat
Stockholms stadsbibliotek 1927 och
som arkitekt för Stockholmsutställ-
ningen 1930 blev han ledaren för den
funktionalistiska riktningen i Sveri-
ge.

Skolan i Gammelsta ritades 1917
och byggdes 1918-1919. Det är ett
vackert hus, ljusår från Funkla. Och

Det yngsta av de två skolhusen i Gammelsta, byggt 1918.

andå ritat bara 13 år före Stock-
holmsutställningen. Fast socken-
stämman hade förstas delvis ändrat
på ritningen.

Rudolf Eriksson omtalar, att det
1928 fanns fyra lärare i Gammelsta.
Årsklasserna var sex med ca 20 ele-
ver i varje. De två första klasserna
läste i den lilla skolbyggnaden. Där
fanns en lärarbostad. Tre bostäder
fanns i det långa skolhusets övervä-
ning.

Då skolan i Ålberga stod färdig
1963, fördes några klasser över dit. I
mitten på 60-talet lades Gammelsta
skola ned helt. Då gjordes auktion
på bänkar, plancher, kartor och
annat.

Sedan dess har Gammelsta skola
varit med om litet av varje. Där har
saluförts mattor, möbler och skor.

Sedan några år tillbaka ägs Gam-
melsta skola av antikhandlare Åke
Barkheden från Stockholm.

Åke köper hela hem - mest döds-
bon - och har i de rymliga skolloka-
lerna goda möjligheter att lagra de
gamla pryglarna innan de går vidare
till handlare och i någon mån till
privatpersoner.

Egentligen är jag tapetserare,
säger Åke Barkheden. Det här ram-
lade jag in i av en slump. Men job-
bet är intressant och ibland händer
det roliga saker.

En gång kom jag upp i ett hus i
Stockholm för att hämta grejor som
jag köpt. Jag träffade en gammal

tant ute i farstun. Hon höll på att
kasta ned böcker i sopnedkastet.
Jag hejdade henne och undrade vad
hon höll på med.

Jag måste gora mej av med
det här skräpet, sa gumman, för jag
skall in på ålderdomshemmet. Jag
har ingen som kan ta hand om det,
se.

Då bad jag att få köpa böckerna
av henne. Jag bjöd 500 kronor för
alltihop obesett. Gumman blev glad
och tog mej med in i lägenheten. I
rummet hade hon två bokhyllor ful-
la och lika mycket i köket och uppe
på vinden.

Jag tog dit tre man och vi
plockade och bar i fyra timmar. Ett
antikvariat köpte alltihop. Det var
gamla militärtryck och gamla sär-
tryck - jag förstär mej inte så bra
på samt där...

Efter en tid kom jag in i an-
tikvariatet. Då var en enda bok pris-
satt till 2 500 kr.

Sådant händer nog då och då

Åke Barkheden - den nuvarande
ägaren.

- nästan som en saga. Men när jag
får min pension, då tänker jag bo
sättas här i Gammelsta på au-
var...

GULLI LINDGREN

Ur Lindahlsamlingen: Tre konstnärers kvinnosyn

På Konstmuseet i Nyköping finns mycken skön konst att beskåda. Genom Ester Lindahls donation till Nationalmuseum 1921, som — lyckligtvis, kan man väl säga — var för trångbodd att härbergera hela samlingen, deponerades den till stora delar i Nyköpings Konstmuseum.

Genom Ester Lindahls stipendiefond har konstsamlingen ytterligare utökats. Många av stipendiaterna har skänkt ett konstverk som fogats till den ursprungliga samlingen.

Förutom tavelsamlingen — de är för närvarande ett 60-tal — finns också skulpturer av bl.a. Bror Hjorth, Leander Engström, John Lundquist m fl.

Tre konstnärers syn på kvinnan kan man se i tre olika verk. Det är John Lundquists "Danae", skulptur i natursten, Torsten Fridhs "Spindeln", statyett i terrakotta och Palle Pernevis "Jane", även den i terrakotta.

De båda sistnämnda är Ester Lindahl-stipendiater och har skänkt dessa statyetter till samlingen.

Text och teckningar:
GULLI LINDGREN

Terrakottastatyetten "Jane" har Palle Pernevis som skapare.

Torsten Fridhs terrakottastatyett "Spindeln".

John Lundquists "Danae" är skulpterad i natursten.

11-10-76

Mannekängminnen

MANNEKÄNGYRKET

dronjobbet, är ett slitsamt grov-göra. Och var det val i ännu högre grad fört innan mannekänger och fotomodeller hade egen fackförening.

På "min tid" var det självklart att vi skulle ställa upp hur många timmar på dygnet som helst — i symmetri inför visningarna höst och vår.

På de "fina" modelhusen i Stockholm vinklade det av gamla trotjänare. De höll varandra och oss unga i tukt och herrans förmaning. Inga döda punkter för maskning där inte. Mellan provningarna och visningar hölls vi i gång med allehanda göromål. Vi fick städa, damma, plocka knappnålar, hjälpa till i ateljen, slubba ärenden och putsa speglar och glasskåp.

Det sista var lika knepigt varje gång. För om den saken hade de gamla trotjänarna olika uppfattning.

Putsa med vatten, sa en. Det är det bästa. Vi putsade med vatten.

Putsa inte med bara vatten, sa en annan av de gamla inventarierna. Ta rödsprit. Man tog rödsprit.

Hur kan ni ger er till att putsa med rödsprit, sa den första. Det stinker ju i hela salongen.

Ack ja. Och fötterna varkte.

EN GANG FICK VI på moppe för att vi inte neg för kronprinsessan Louise. Kronprinsessan ville inte att vi skulle niga. Men de gamla gummanerna fortsatte att släpa stjärten i golvet.

Ibland var det modernt med raka axlar. Då låg vi bra till. Plötsligt svängde modet och det skulle vara buteljaxlar. Då var det bara att försöka med litet sandpapper.

Ibland skulle det vara stor byst och ibland skulle den vara liten. När den skulle vara liten låg vi bra till igen. När den skulle vara stor fick vi vaddera. En av flickorna på ateljen var så snäll. Hon formade vadden helt suveränt och sydde in den i gasväv. Hon gjorde till och med knoppar på så att "ingen ens skulle kunna känna skillnaden" som hon sa.

1947 KOM DET skumgummituttar från Amerika. Modelhuset hade lyckats skaffa ett (1) par. Vi var femton mannekänger på våruppvisningen — alla litet för magra. Det berodde på att de flesta tappade fyra-fem kilo de slitsamma veckorna som förber-

... som solen gick hem och målade om uthuset.

delarna för uppvisningen pågick.

Det blev trängsel omkring löshagen — de hann aldrig kallna. Vi slet dem direkt ur varandras behå, då vi möttes i dörren till visningssalongen. Sorti — entré.

Mannekänger kan inte hjälpa att de är platta. Det är sligtörat som får bysten att sloka. Om äldre, rundlagda herrar skulle börja arbeta som seniormannekänger skulle de snart tappa sin rondör.

Mannekänger är ofta ganska skarpta flickor. Att se ut som skyltdockor är deras jobb. Men de skyltdockor jag träffat i det civila under mina sexton mannekängar kan jag räkna på ena handens tumme — och knappt det.

Men mannekängjobbet var inte bara slit — det var roligt också. Roligt att visa de vackra kläderna, roligt med applåder fast de givetvis i första hand gällde de kläder vi bar, skönt med den mjuka musiken och de vackra salongerna.

En del visningar var i Grand Hotel Royals vinterträdgård. Där fanns en trappa som började alldeles under taket med en plattform, fortsatte i en ganska brant trappa ned till ännu en plattform som fortsatte i en trappa åt varje håll som slutade nere vid fontänen. Sedan tog publiken vid. Den var sofistikerad och kom från hela Sverige. Både Öfre Östermalm och de skånska herrnätena var representerade.

Publiken satt vid små bord och drack te och knaprade på biskvier.

Grönskinnrande moaréklänning med guldbandkontat hjortefäll broderad med stenar av rubin och smaragd (imitation) buren av skyltdocka...

ATT KLIVA UT på plattformen strax under taket och sedan ta sig ned för trapporna med slap och allt utan att stå på näsan var ett härligt, vådligt, fantastiskt äventyr. Sakert bodde det en liten teaterpa som tyckte om att leva litet färligt i var och en av oss.

Nu är alla de vackra modelhusen i Stockholm ett minne blott — de behövs inte längre. Leja, Edman och Andersson, Augusta Lundin. Den sistnämnda gick över styr redan på 40-talet. Högre-ståndspersonerna var sena betalare och kravbrev var inte populära i de kretsarna. Modelhuset Återuppstod under namnet Maison Augusta. Fruken Augusta själv hade då gått ur tiden. Men fruken Alice och fruken Ella och några till som jobbade på "Huset" i 40-50 år tog över.

Men Öfre Östermalm och skånska adeln blev fortfarande förbannade när det kom krav. Därför gick det sällan ut några kravbrev. Så redan på 50-talet försvann Huset Augusta för gott.

Den sista — Martha-skolan — avvecklades i fjol. Och här — egendomligt nog — därmed överlevt många konfektionsföretag.

GULLI LINDGREN

42

Nu har SN-läsarna kommit igång med limerick-skrivandet

Oj, så många limerickar det kom. När vi recenserade Hasse Alfredsons bok Svea Hunds limerickar efterlystes limerickar som utgick från sömrländska ortsnamn. Och nu har massor med limerickar strömmat in under en dryg vecka.

Efterlysningen av några felande rader i en limerick gav också resultat. Det är Ingrid Fredriksson som hjälpt oss att fylla i de felande raderna. Här kommer nu hela limericken:

EN FUL GAMMAL
DUBBE I FLEN
VAR FÖRSEDD MED
ETT IHÄLIGT BEN.
NÄR HAN SICE, DENNE FULING,
OCH SPATSERAR I KULNING
SÅ HÖRDES "NÖUTOMME" AV ALFVEN.
Hasse Alfredson har skrivit två limerickar om Flen. Här är den ena av dem ur hans bok.

Det var en flicka från Koskullskulle som man pläga kalla det lilla oskulds-gulle

En löjtnant från Skara tänkte kyssa den rara -
"Ja, tänk om man för ro skull skulle

Men nu uppstår frågan: Finns det flera versioner av limericken i fråga? Nog var det väl något grövre än kyssar det var fråga om? Eller det här kanske är en specialversion för präster och damer?

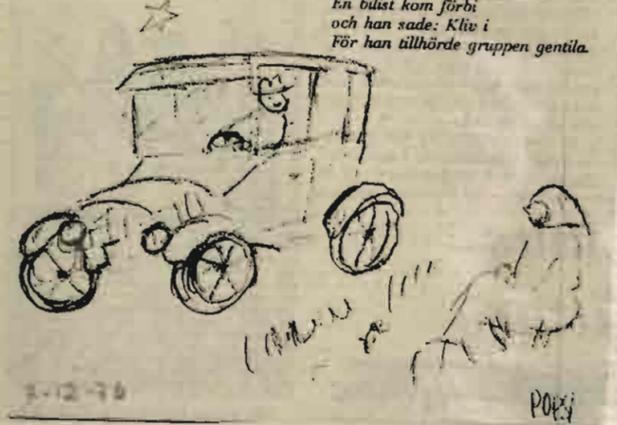
Många diktare har varit mycket flitiga. En har gått igenom sömrländska ortnamn i alfabetisk ordning. Tyvärr finns det inte utrymme att publicera alla.

Om den litterära kvaliteten kan man ju ha en och annan mening. Nödrim kan vara rolliga, men inte alltid. Dessutom vill vi varna läsarna. De sömrländska ortnamnen måste ibland läsas med något annan betoning än vad vi är vana vid. Jo, och så har ju SN och recensen.

Sömrlands-limericken

Sömrlands-limericken

På väg till sin kyrka i Kila en gumma har satt sej ntt vila
En bilist kom förbi
och han sade: Kliv i
För han tillhörde gruppen gentila.

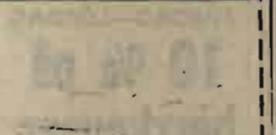
16-11-76

Sömrlands-limericken

En lösunge bodde i Sjösa
hon var klen och ynklig, den tösa
både mager och kort
så en dag kom hon bort
Uti skan sin hon låg under plösa
PÄRONSKROTT

Sömrlands-limericken

En friskus som bor uti Lunda
motionerade friskt - tog en runda
var kväll runt ett träd
och det slutade med
en kollaps - så nu är han sekunda
PÄRONSKROTT

En friskus som bor uti Lunda
motionerade friskt - tog en runda
var kväll runt ett träd
och det slutade med
en kollaps - så nu är han sekunda
PÄRONSKROTT

Onsdagen den 1.12.76 SN

Bara skräp

PROMENADEN till jobbet om mornarna - den är skön den. Om det inte vore för avgaserna. Och nedskräpningen utefter dikekanter, vägar och gator.

AVGASERNA måste vi väl ha - ännu så länge. Det här med avgasrening går ju så sakteliga. Och hästkjuvarsarnas tid är förbi, får man förmoda. Men nedskräpningen är ju helt onödig. Och ändå kunde det givetvis vara mycket värre.

DE MÄNNISKOR som bara släpper resterna efter sin korvmåltid där de råkar befinna sig just då, måste vara en försvinnande liten del av vår stads befolkning. Man skulle kanske kunna tänka sig ett nedskräpningsreservat för dessa. Så att de i lugn och ro kunde ägna sig åt att skapa slum utan störande inslag från renhållningsverket.

UTAN renhållningsverkets gossar skulle vi ganska snart få vada till knäna i korvpapper, ölburkar, plastpåsar, cigarettfimpar och annat skräp.

VAD DET GÄLLER cigarettfimpar, är det många människor som annars har ett visst snygghetsbehov som syndar. Och tanklöst slänger sin fimp var som helst. Inte ens småbarnens lekplatser går fria.

FIMPAR räknas tydligen inte som skräp. Och inte heller som gift. Tobaksrök som luftförorening räknas inte heller av förfärande många människor, som annars hävdar att vi måste få en bättre miljö.

HÄROMDAGEN kunde vi läsa om en treåring som lider av allergi. Man räknade upp alla de ämnen som han reagerar mot. Med ett ny-mornat tillägg att "till och med cigarettök ..."

DEN artikel författaren anser tydligen att cigarettök är som balsam för människobarnen.

OCH ÄNDÅ är den luftförorening som orsakas av tobaksrök värre än både avgaser och fabriksutsläpp.
G L N

19-12-76

Sömrlands-limericken

En inbrottsstjuv uti Ripsa
med avbitartång kunde knipsa
av läs efter läs
men sen greps han, gudås
för en gumma polisen tipsa
PÄRONSKROTT

Sömrlands-limericken

En gosse och flicka i Vrena
var ute i lasällen den sena
Och gossen var blyg
men tänkte i snygg
- Om jag en kyss skulle gena ...
PUPSI PÄRONSKROTT

Sömrlands-limericken

En flicka som bor uti Svärta
hon tillhör konstant de alterta
bland pryglar och ting
i sin bod går hon krång
och vickar så trevligt på stjärta
PUPSI

Sömrlands-limericken

En man blev förkyld uti Gryt
blev svettig och röd i sitt jöyt
sen frös han och röd
han hosta och nös
så hustrun hon ropade: snyt!
PUPSI

Sömrlands-limericken

En silfsticka simma i Sillen
hon slog sina lovar runt killen
- Min älskade kom
jag vill bli med rom
hon viskade varmblodigt till en
PUPSI

Sömrlands-limericken

En bergsprängarbas uti Halla
som gilla att skjuta och knalla
Vid frukosten sin
han tänkte stubin
och sprängde sitt gårdagsfralla
PÄRONSKROTT

Sömrlands-limericken

En gumma som bodde i Cresta
hon baka - men dåligt jästa
var bullarna som
hon ästadkom
de kunde ej någon fresta
PÄRONSKROTT

Sömrlands-limericken

En jägare jaga i Bärbo
och råkade knäppa en skär ko
Till bonden han sa
Förlåt, är du bra
du går vilan inte bärsärko?
PUPSI

Freddagen den 17.12.76 SN

Också en intervju

PÅ VÄG till Stockholm häromdagen hörde jag i bilradion att en ensamstående tvåbarnsmor - och med ett tredje barn på väg - blivit vräkt från sin bostad. Händelsen har utspelats i Nacka och huset ägs av ett kommunalt bostadsföretag.

EN INTERVJU med en av de ansvariga i bostadsföretaget följde. Man frågade varför den ensamstående tvåbarnsmamman, som dessutom var i sjunde månaden, blivit vräkt.

MANNEN i ansvarsställning inom det kommunala bostadsföretaget berättade att det varit bråk i lägenheten i ett och ett halvt år. Den ensamstående mamman var inte så ensam. Många personer bodde i lägenheten - även hennes fästman. Då de omkringboende grannarna klagat hade de blivit hotade med stryk.

MEN INTERVJUAREN bet sig fast vid att en ensamstående mor med två barn och ett tredje på väg helt hänsynslöst blivit vräkt från sin bostad. Till råga på allt var familjen zigenska. Hon undrade om det också hade inverkat på vräkningens beslut.

DET HADDE det inte. Många zigenska familjer bodde i det kommunala bostadsföretagets hus och hade smält väl in i miljön - grannsamman var god.

INTERVJUAREN försökte hela tiden att framställa den intervjuade som något av en buse i sammanhanget. Att bostadsföretaget också har ansvar för sina övriga hyresgäster försvavade henne inte ett ögonblick.

ATT DE ANDRA hyresgästerna hade levat med bråk och oväsen insåg sig i ett och ett halvt år och där till blivit hotade med stryk räknades inte. Och hur de två barnen möjligen haft det i den miljön talades det inte heller om. Eller vad det ofödda barnet kunde få i sig genom moderkakan. Bråk och oväsen lär ju ofta ihop med spött och andra giftor.

INTERVJUAREN menade att det var bostadsföretagets skyldighet att skaffa en annan bostad åt familjen. Att med andra ord bara hyresproblemet till ett annat hus och med andra grannar vara befriade och med det skulle vara slut.

OCH DE TVÅ barnen - som snart är tre - får de det tryggare i en annan lägenhet i ett annat område med andra grannar som bultar i väggen... ?
G L N

Berättelse ur livet

— JAG LASTE I TIDNINGEN häromdagen, så Pyttan, att privata hyresvärdar helst vill välja sina hyresgäster själva. På sätt och vis kan man väl förstå det.

Jag har en go vän som har ett hyreshus — bara ett litet ett, där alla känner varann och samsas om badet och bastun i källaren. Och samsas i tvättstugan och hjälper varann att dra lakan och sänt...

Men så blev det en lägenhet ledig — en liten, möblerad. Praktikanten som bott där hade praktiserat färdigt och åkt hem till Småland igen.

DET KOM EN LITEN TOS och sökte bostad. Hon såg söt och rar ut. Hon förälskade sig i den vita, litet romantiska flickruminteriören. Så hon blev lovad lägenheten utan referenser.

Någon varnade att det kanske inte skulle gå så bra. Men min vän litade på sin "människokänedom". Och flickans situation var sådan att hon verkligen behövde en bostad. Dessutom var hon icke-rökare. Huset är nämligen rökfritt. Och det är nyttigt det, både för människorna som bor där och för gamla trähus.

Men snart nog märktes det att det var "en frammande fågel" med andra värderingar än husets övriga innevärdare.

Min vän hade trott att historien om lägesnären som använde medpassagerarens tandborste i tro att det var "lägets", bara var en historia. Men visst kan den vara sann. För nu började det bli litet hipp som happ med handdukarna nere i badstugan. Det kunde hända att den egna, ägandes, privata badhandduken redan var våt och slabbig.

Men så smaaaktig får man inte vara så att man inte kan låna ut sin badhandduk till en liten tjej som behöver torka sig — åtminstone bakom öronen...

ATT GÖRA SIG AV vissa skrapfonstervägen — vissa blommor, papperstussar o d hade heller inte varit vanligt i fastigheten förut. Men nu kom det singlarande uppifrån. De övriga av husets innevärdare var glada att det inte nyttjades slaskhink och potta däruppe. För det gäller ju att se så positivt som möjligt på det mesta.

När det plötsligt bodde dubbel så många däruppe och tobaksröken slade från och tung i trapporna blev min vän tvungen att påminna tösen om att hon påstått sig vara rökfri då hon flyttade in. Den trevlige unge mannen i hennes sällskap tog på sig skulden. Det var han som hade förfört tösen (att börja röka). Och eftersom han ville henne väl skulle han se till att hon också slutade.

DÅ MIN VÄN en vecka senare kom upp till ungdomarna för att lufta elementen, fann hon till sin bestörtning att tösen hade packat ihop sina tillhörigheter i en stor säck, arton plastkassar och ett par resväskor.

— VA, SKA DU FLYTTA, sa min vän bestört.

— Ja, jag tänkte det, sa tösen.

— Men du har ju inte sagt upp dej! Vi har ju en månads ömsesidig uppsägning.

— Na, men jag tänkte det nu, sa tösen.

Senare på kvällen försvann ungdomarna. Efter tre dagar gick min vän upp för att kolla läget. Alla flickans tillhörigheter var kvar. Men ut fem av de arton plastpåsar stank det av gamla matrester, fimpas och annat rart. På nattbordet stod ett fat med fimpas. En tidning hade lagts över. Tidningen var svedd. Det hade varit sängroking på gång. I samband med punsch. Sängroking och punsch i ett gammalt trähus — det är grejer det.

MAN VAR NU INNE på en ny månad. Flickan dök upp igen. Hon fick erbjudandet att betala endast en halv månadshyra emot att hon städade efter sig och försvann.

— Jag betalar på torsdag, sa flickan. Och så kommer jag och städar på söndag. Jag hinner inte förr. (Vid koll var det konstaterat att flickan försvunnit från sin arbetsplats för två månader sedan. Och sedan aldrig hörts av.)

Flickan kom på torsdan. Men betalade inte. Hon skulle ringa på sin telefon.

— Jag betalar på fredag, sa hon. Och kommer och städar på söndag. Hon betalade inte på fredan. Hon bara ringde på sin telefon. Alla hennes saker stod kvar.

utom de stinsande soppsäarna som min vän burit ut till soptunnan.

Min vän ville vid detta laget ha nycklarna till den obetalda lägenheten. Hon fick en av de tre som flickan kvitterat ut då hon flyttade in.

PÅ LÖRDAGSKVÄLLEN kom flickan och ringde på. Hon ville låna nyckeln till "sin" lägenhet för hon behövde ringa. De andra nycklarna hade hon glömt. Hon fick inte låna nyckeln, men blev insläppt till sin telefon.

— Jag kommer på måndag och betalar och hämtar mina saker, sa hon.

— Kommer du i morgon och städar, sa min vän.

— Om jag får tid, svarade flickan. Hon kom på söndagsförmiddagen med två bilburna vänner. Hon ringde på hos min vän.

— Jag måste bli insläppt, för jag har tagit fel nyckel med mej, sa hon. Jag ska hämta mina saker.

Du skulle ju städa först, sa min vän.

Jag kommer tillbaka om en halv timme, sa flickan.

— Var har du nycklarna, sa min vän.

— Dom är hos mamma, sa flickan.

Men min vän hade resignerat och själv börjat städa på söndagsförmiddagen. Flickans telefon ringde. Det var hennes mor. Hon hade inga nycklar hos sig.

— GE FAN I Å SVARA i min telefon, skrek flickan då hon fick veta det. Men nu rann sinnet på min vän.

— Din telefon är din. Ta den med dej. Jag kan inte hålla lokal åt din telefon för att du skall ha nånans att gå och ringa.

Och telefonsnarna hamnade överst i flickans säck. Telefonapparaten tillhör abonnenten — som borde ha betalt den. Men den detaljen är televerkets huvudvärk.

Flickan kom inte tillbaka om en halvtimme. För att att göra rent efter sig. Och hon kom inte på måndagen och lämnade nycklar och betalade. Hon har ännu inte hört av.

Men senare på söndagskvällen ringde en manperson. En som ville vara anonym — int som en rumpas i dialekten. Han berättade min vän för att-traktassers flickstaccarn — alla telefons ut väggen så där... Den anonyme mådde på utan vara sig kontakterken eller ordnamning, så min vän blev tvungen att höja röst och särika åt honom — det var ju så fräckt och dumt.

Då slängde den utingen guskelev på luren.

Min vän fick inga hyrespengar och inga nycklar. Och göra rent i lägenheten fick han göra själv. I lurvet under sängen lätade hon tio öre. Sätt kallas städpengar.

Men flickan har sin cykel kvar som stått parkerad sedan i somras. Och en gammal ihopsläp radie.

DEN STORA SÄCKEN med alla kläderna kunde min vän ha lagt kvar tills flickan gjort rätt för sig. Men flickstaccarn måste ju ha sina kläder...

Och glödlampan i taket hade hon tagit med sig — och husets darsrulle. Det tyckte min vän verkade onödigt!

Slutade Pyttan sin berättelse — men tillade:

— Alla eventuella likheter mellan personer i min berättelse och nu levande personer måste bero på tillfälligheter.

— Själva berättelsen är inte heller sann. För sänt kan väl inte hända — eller han det...

För i så fall är det väl inte så underligt att hyresvärdarna vill välja sina hyresgäster själva.

PUPSI P

SN Fredagen den 31.12.76

Minne från 1910: Ilsken ko anföll kogubben — han bars hem på en dörr

Emma Janne och hans Fia efter 53 års äktenskap. Visst lyser samhörigheten igenom.

Fem barn

Fem barn fanns det, fyra flickor och en pojke. Pojken, Johan Erik Andersson, var yngst av syskonen. Han var född 1858 och alltså 39 år vid tillfället. Hans namnteckning står först. Sedan har systrarna skrivit på i tur och ordning efter ålder. Johan Erik var min morfar. Han kallades i hela sitt liv för Envisa Janne. Lilla Gumman har ärvt den egenskapen på gott och ont efter sin far. Så nog har somliga att bråsa på...

Lilla Gummans farmor hade avlidit i september 1890. "År 1891 den

28 februari förrättades laga bouppteckning efter Torparen Anders Perssons i Stenbacken aflidna hustru, Katrina Karlsdotter..."

Lilla Gumman — min mor — har alltid varit en god berättare. Nu, vid snart 89 års ålder, har denna för många avtagit. Nu kan jag bara beklaga mig själv över alla anteckningar som aldrig blev gjorda. Nu är det för sent att fråga henne.

Bland alla gamla handlingar som ännu förvaras i mitt föräldrahem finns också flera bouppteckningar.

"År 1910 den 18 mars förrättades Laga Bouppteckning efter avlidna Per Lindströms enka Karolina Lindström..."

— Min morfar blev ihjältrampad av en folksliska ko, har Lilla Gumman berättat. Han var lagårdskarl — eller kogubbe, som det också hette, på Medinge herrgård. Den ilska ko hade jagat och anfällt många av godssets anställda. Men morfar fick hon omkull. Hon trampade in bröstkorgen på honom. Man bar hem honom på en gammal dörr för det gick inte att ta i honom, så söndertrampad var han. Han låg och jämrade sej i tre dygn — o, va den koa trampa mej, o va den koa trampa mej... Sedan dog han. Men inte avlivades ko inte! Det var en bra mjölkko.

Detta måste ha hänt någon gång i slutet på 1800-talet. Lilla Gumman var säkert en tio-tolv år, eftersom hon kommit ihåg den tragiska händelsen så väl.

Ingen osämja

Behållningen efter Per Lindströms änka blev inte stor. Hela boet värderades till 53 kr och 30 öre. Men hon måste ha fått en ståtlig begravning — efter den tiden. Hela 50 kronor och 65 öre gick begravningskostnaderna till. Bouppteckningsarvodet var 1 krona. Så Lilla Gummans mormor lämnade efter sig 1 krona och sjuttifem öre. Om det arvet blev det nog inget slagsmål.

Fyra barn fanns det. Tre har undertecknat bouppteckningen. Lilla Gummans mor — min mormor — var ju gift och således onyndigförklarad. Min morfar, Johan Erik Andersson, har undertecknat i mormors ställe. Men det är väl för sent att retä upp sig på det nu.

Behållningen efter Lilla Gummans farfar Torparen Anders Persson i Stenbacken blev något större. Bouppteckningen är daterad den 24 april 1897. Hela boet är värderat till 63 kronor och 70 öre. Bouppteckningsarvodet är på 1 krona och 50 öre och begravningskostnaderna är 20 kronor. Behållning: 42 kronor och 20 öre.

VÄND!

Uj ju ju ju ju om jag hade allt smör som jag kört i den här kärnan, brukade Lilla Gumman säga under senaste krigets smöransöring.

Gedigen dubbelsäng

Dubbelsängen var nog ganska gedigen. Den är värderad till hela 2 kronor. Säkert är det den säng som Lilla Gumman berättat om.

I den är Johan Erik och hans fyra systrar både avlade och födda. I den låg Lilla Gummans farfar och farmor förstas envist kvar sedan Johan Erik gift sig med Sofia Karolina Lindström. De unga tu fick ligga i utdragssoffan. (Den är värderad till 1 krona). Men den dög också. Envisa Janne och hans Fia fick sju barn i utdragssoffan.

Men tillbaka till den gedigna sängen. Lilla Gumman hade sin sovplats mellan sin farfar och farmor i den sängen, eftersom det alltid var det sist födda barnet som fick ligga hos modern. Men den septembernatten år 1890, då Katrina dog, blev Lilla Gumman — som inte var någon liten gumma då, utan en liten flicka på två och ett halvt år — lyft över i en enkelsäng. I bouppteckningen är denna säng värderad till 75 öre.

Anders Persson drog sin sista suck i sängen 1897. Sedan kunde Janne och Fia flytta in i den efter 12 års väntan.

Söndagsup ur hörnskap

Men vidare i bouppteckningen från Stenbacken. Ett väggur för 1 krona och 50 öre och ett hörnskap för 25 öre. Det måtte väl ha varit ett sånt där litet hörnskap som far i huset förvarade söndagsupen i.

Kopparbunkar och kopparflaskor fanns till ett sammanlagt värde av 2 kronor och 50 öre. Och jernkakelugn för 5 kronor.

Jag letar förgäves efter min smörkärna. Den borde vara med. Jag fick den av mormor Fia 1941.

— Den är gammal, sa mormor Fia. Den fanns i Stenbacken då jag flytta in 1885. Och Katrina sa att den fanns där då hon kom dit på 1840-talet.

Så min smörkärna borde finnas med på bouppteckningarna efter min morfars föräldrar Katrina och Anders Persson i Stenbacken.

Lilla Gumman fick inte vara med den natten då hennes farmor dog. Men den natten fick hon en egen säng att sova i.

Ringa behållning

Tillgångarna i Stenbacken vid Katrinas död uppgick till 70 kronor och 30 öre. Förut var ett auktionsinrop till L. E. Larsson i Lilla 3 kronor och bouppteckningsarvode 50 öre. Behållning 60 kronor och 60 öre. Inga begravningskostnader.

Nu undrar jag var man gjorde av Lilla Gummans lilla farmor. Inte kunde man väl bara gräva ned henne i den steniga stenbacken...

Nej, de slarviga bouppteckningsförrättarna Joh Fr Johansson och Fr Olsson glömde naturligtvis att ta upp begravningskostnaden och min smörkärna.

"Att allt detta blivit riktigt uppgivet och att ingenting med vett och vilja blivit döjt betygar under edlig förpliktelse som ofvan" står skrivet med ärlig bouppteckningsförrättarstil. Och så underskrivet av Anders Perssons valkiga torparhand. Den handen var mera van vid betydligt större redskap än en penna. Kanske var det hans enda skrivkonst att plita ned sitt namn när så erfordrades. Förluskolan blev ju inte lagstadgad förrän 1842. Och då var Lilla Gummans farfar redan en vuxen man. Jag undrar vilket år han var född.

Lilla Gumman kunde nog ha blivit besked för bara ett år sedan. Nu är det för sent.

Biblioteket hos torparen i Stenbacken bestod av en bibel. Nya Testamentet, en årgång predikningar och två psalmböcker till ett sammanlagt värde av 1 krona och 36 öre. I ladugårdskarlen Per Lindströms hem fanns två biblar till ett värde av 50 öre.

Torparens status högre

Torparens hem var något mer gediget än ladugårdskarlens. Torparens "status" var nog högre också.

Ännu ett gammalt gulnat papper finns i Lilla Gummans gömmor. "Kongliga Sällskapet Pro Patria i Stockholm har den 29 september 1883 tilldelat dagakarien Anders Persson till erhållande af belöning för långvarig och trogen tjänst, för att denne i tretioåttio år tjänat vid kyrkoherdebostället i Näsby församling af Örebro län och under denna tid med trohet och ordentlighet fullgjort sina ållganden äfvenså i övrigt fört en hedrande vandel, beslutat att tillerkänna honom sin belöningsmedalj för trohet och flit att i svart och gult band bäras om halsen."

Det var prosten Johan Emil Jansson som Anders Persson tjänat så troget. Det var också han som anmält till Sällskapet Pro Patria att Anders Persson borde belönas.

Vid sekelskiftet kom Johan Emil Jansson till Nyköping för att tjänstgöra i Alla Helgons och Svarta församlingar.

Kogubben Per Lindström hade tjänat herrskapet på Medinge både troget och länge. Men han ånk ingan medalj. Han blev bara ihjältrampad av en folksliska ko.

Så oika föllo ödets lotter på Lilla Gummans morfar och farfar.

GULLI LINDGREN

Sörmlands-limericken

I ett atloppsdike i Floda man stundom får syn på en groda som precis som herr Stropp tar så vieldiga hopp
— en kusin till herr Boll — att förmoda
22-1-77 PUPSI

Sörmlands-limericken

En kille med hemort i Blacksta på lördagskvällen han gick sta till sin lilla tjej och frågade: säj hur mår du — hon svarade tack bra
3-2-77 PUPSI

Sörmlands-limericken

Försilverad låg trakten kring Tuna ty från himlen strålade Luna Men folket ikring de såg ingenting — var för kvällens skönhet ummuna.
PUPSI

Sörmlands-limericken

En husse med hund i Okna uppvaktade småskolefrökna men flickan var kall och bakom en tall hon gömde sej — hussen skrek: sökna!
15-3-77 PUPSI

Sörmlands-limericken

Ifrån himmelns päll över Järna en ufton det faller en stjärna Man får önska sej nåt men jag kommer ej på't så jag önskar väl flera såndärna
31-5-77 PUPSI

Den som väntar på något gott...

Väntad stämning — örönen på en tråd, kaffebrickan avbetad. Åa svävar en lätt doft av rostad bröd i huset. Klockorna tickar — mäter ut tiden minut för minut. Tid som aldrig kommer tillbaka...

Väggklockan i vardagsrummet junkar på — tick, tack. Rejla koppardinkan ute på köksbänken — smack, smack och lilla väckaruret på nattbordet — ticktickticktick. Den som ringde för en timme sedan.

Örölig väntan. Örönen fladdrar på sin tråd, letar efter ljud — de efterlängtrade. Kommer hon inte snart. Tänk om han såkat sig igen — älsklingsvännen. Då kommer han kanske inte alls...

Väntan i passiv överksamhet. Tiden lider och jag med den. Saret är nådatiden slut — dags att lämna den sköna sängvarmen utan att få höra de efterlängtrade stegen i trappan. Suck!

Men väntan — porten öppnas och faller igen. Och nu hörs de välbehagliga och länge väntade stegen. Låtet tunga, men vad gör det. Alla i huset vet ändå vad det gäller.

Och där — antligen prasslar morgonhåningen in genom brevlådan och faller ned på dörrmattan...

Har gäller det att ögna kvickt innan det är dags att hasta till jobbet.

PUPSI PÄRONSKROTT

Sörmlands-limericken

En gosse som bor uti Jäder han bryggde sitt te upp på släder tills en plöslig kokk gjorde honom så lik sina länge sen bortgångna släder
2-6-77 PUPSI

Sörmlands-limericken

En kortaxe basatt i Åker var småb när han spelade poker och i killeförsk med stulugg och gök han fira en treffe joku
3-6-77 PUPSI

Dagens debatt

Att få äta i rökfri miljö

Att kunna äta sin mat utan att besväras av andras tobaksrök borde vara en självklarhet.

I Nyköping finns — mig veterligt — inget enda matställe som har en helt rökfri avdelning. På gamla Tempo fungerade det bra men stora, fina nya Tempo blev en besvikelse. Endast fem bord reserverade för icke rökare.

Om de fem borden får vi försöka samsas. Vi får "sitta hos varann", tränga ihop oss medan resten av lokalen kanske står halvtomt.

I ett nödläge då det var absolut fullsatt vid de fem borden och jag irrade omkring med min bricka, frågade jag ett par män som satt ensamman med tomma bord omkring sig om de möjligen var icke rökare.

— Sällan, sa de och tog genast upp sina pipor och började blossa. Och det var de ju i sin fulla rätt till enligt restaurangens bestämmelser.

Jag har talat med varuhuschefen Lef Marksell om problemet. Han omtalar att redan innan varuhuset öppnade var VISIR i kontakt med honom för att förvissa sig om att icke-rökarnas rättighet till rökfri miljö skulle bli tillgodosedd.

— Men vi ville pröva om det skulle räcka med de här fem borden, säger Lef Marksell. Det gör det uppenbarligen inte. Så att inom kort kommer vi att utöka den rökfria avdelningen.

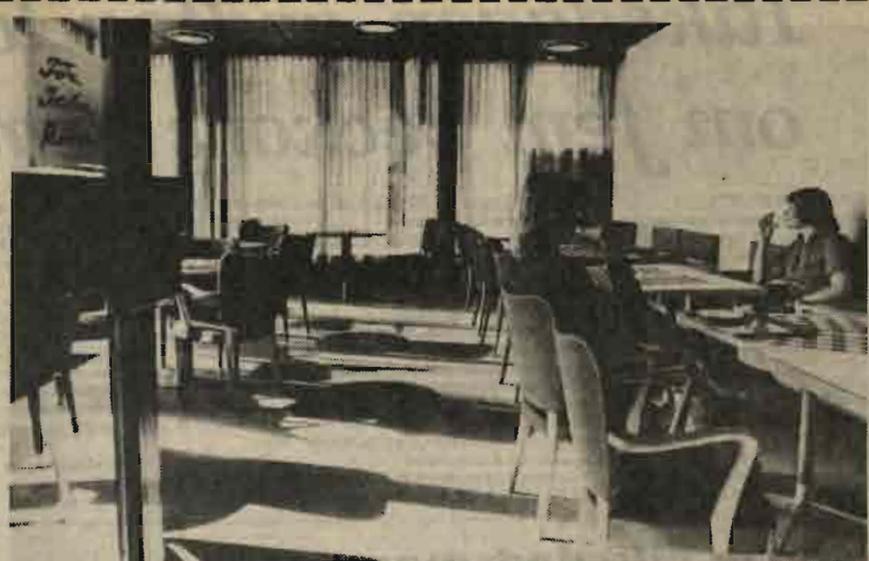
Ett problem är också att skyltarna med texten "Detta bord reserverat för icke rökare" ofta saboteras. De bryts sönder eller försvinner. Och eftersom bara några sådana skyltar beställs åt gången, blir borden stående skyltlösa ganska länge.

Att behöva mota bort rökare från den lilla rökfria avdelningen ger dålig matro.

Till sist: Uteätande icke-rökarens önskemål: Att Tempo anpassas på med att utöka den rökfria avdelningen, att den markeras med ordentliga skyltar som inte går så lätt att sabotera och att flera matställen inför rökfria avdelningar.

Det är trist att vara hänvisad till ett enda ställe då man vill äta sin mat utan att besväras av andras tobaksrök.

3/5-77 GURLI LINDGREN

Det finns rökfria miljöer för "uteätarna" som vill slippa att få rök i maten. Exemplet är hämtat från Restaurang Berns baravdelning i Nyköping.

Det finns matställen där det är rökfritt!

NYKÖPING: Vilka möjligheter finns det att på näringsställena i Nyköping och Oxelösund hitta en rökfri vrå där man inte riskerar att få andras tobaksrök i maten? Möjligheterna är ganska goda, men det gäller förstas att verkligen välja rätt ställe.

Vi gick först till lilla, rara Tovastugan. Åt vår lunch vid bordet närmast brasan. Det hade en viss betydelse då en herre vid bordet intill tände sin Bellman och började puffa.

Vi kunde inte låta bli att unna oss en liten, förarglig replik rätt ut i luften — andras tobaksrök i maten...

Rökaren såg lite flat ut men vände bort huvudet och blåste på sitt lunchsällskap istället. Hon hade ännu inte ätit färdigt. Vad vi kunde se genom rökmoinet förändrade hon inte en min. Hon var säkert luttrad.

Så småningsom tog tydligen brasan hand om rökmoinet. Vi kände ingenting utav det och kunde avsluta måltiden med smak.

Tovastugan är så liten — vi har bara 7 bord, sa källarmästare Sven Edbladh. Skulle vi vika något av dem för icke-rökare skulle gästerna kanske bli sura. Vi räknar med att få fullt ändå.

Folk klagar inte — det är ju så vanligt att det röka på restauranger, sa Maj-Britt Jansson som stött för servicen under lunchen. Fast hemma i Finland, där är det ju förbjudet.

Därefter gick vi till Röda Lyktan och talade med Gunilla Lilje-

dahl som driver stället sedan några år.

Sedan i slutet på januari har vi hela puben rökfri, 40 platser. Det fungerar fint. Jag röker själv men vill inte ha rök i ansiktet när jag äter. Därför var det självklart att jag skulle ordna så även för mina gäster. Sa Gunilla Liljedahl.

Domus-restaurangen i Nyköping har sedan någon månad en rökfri avdelning med cirka 40 platser.

Det är bra med den här rökfria avdelningen. Gästerna är tackamma och jag tycker också det är skönt, eftersom jag inte röker själv, sa Berit Fredin som jobbat på Domus-restaurangen i 3 år. Att ständigt jobba i tät tobaksmiljö känns obehagligt.

Tempo som startade med 5 rökfria bord — 20 platser, har utökat med ytterligare 5 bord. Ett problem är att skyltarna på bordens föravlnner. Berta Fordén, som är barchef på Tempo, får ideligen se till att de saboterade skyltarna ersätts.

Vi gick vidare till Bern och pratade med restaurangchef Göran Johansson.

I barserveringen har vi haft ett helt rökfritt rum sedan mitten av 60-talet. Kanske har vi skyltat om det för dåligt eftersom det händer att gäster frågar efter rökfritt utan att ha observerat rummet till höger innanför dörren. Restaurangavdelningen har så bra luftkonditionering att det inte står om det röks vid ett och annat

fritt. Gröna salen planerar vi att bygga om till cafeteria och då blir det en rökfri avdelning även där.

Det är problem för personalen också med all tobaksrök. Ibland blir de ganska hessa. Då får de jobba bakom disken och i kassan. Och så får de som själva röker springa omkring bland de rökande gästerna. Självt röker jag inte förstås, sade Glenn Pettersson.

På Esso Motorhotell är ventilationen så bra i matsalen att det är onödigt med rökfri avdelning, anser restaurangchef Ulf Fritzon, som själv inte röker. Det finns heller inga rökfria rum. På Esso Motorhotell förmodar man att de rummen ständigt skulle stå tomma.

Men konferensrummen försöker vi hålla rökfria. Där sätter vi inte ut askfat. Vi tycker det är självklart att folk inte skall arbeta i rökiga lokaler. Och för personalen har vi två matsalar — varav en är rökfri. Där är det ett behov. På Nya Hotellet i Nyköping var det meningen att de fyra handikapprummen skulle vara rökfria. Men eftersom det inte finns några skyltar om den saken, röka det där ändå. Liksom på alla de andra rummen.

På Hotell Ankaret i Oxelösund har man reserverat översta våningen för gäster som vill vistas i ren, rökfri miljö.

Äta rökfritt går också bra. Källarmästare Ekeröth håller 45 rökfria platser på Oxelö Krog. På dagarna. På kvällarna tycks det

vara svårare att ordna med det. Efter allt detta spring på alla dessa näringsställen var vi litet smått sugna igen. Vi åkte till Pizzeria Fazona i Nyköping. En liten, trivsamt lokal men med utspridda rökare.

Vi frågade innehavaren Sergio — som själv är rökare — om han inte kunde tänka sig att reservera något litet hörn för de som är besvärade av tobaksrök i maten.

Sergio trodde inte på det. Han trodde att det hörnet ständigt skulle stå tomt.

Så vi åkte hem till vårt eget rökfria kök och bränsade kak — polys med nykott potatis och inlagda rödbetar.

Det smakade bra efter dagens "krogsväng".

GULLI LINDGREN

Bo på landet mitt i stan

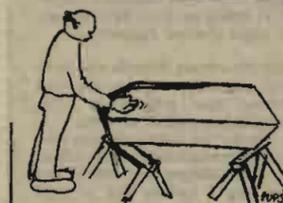
Gå barfota i gräset och häng tvätt. Njut sillfrukost i syrenbersån — men behöver du "upp i stan" — låt bilen stå. Till fots når du Nyköpings centrum på 3 minuter. Huset — äldre, charmigt och i gott skick har 4+2 lägenheter, därav 1 (ev. 2) ledig för köparen. Hel källare med tvättstuga, badstuga, bastu m.m. En del reparationer återstår ännu. Ett stort rum i källaren kan iordningställas till hobbylokal, verkstad eller gillestuga. 3 garage finns på tomten som är på ca 1.000 kvm. Pris och kontantinsats kan diskuteras. Ring PUPSI — 0155/848 00 före 8 — efter 15.

Sörmlands-limericken

En man med smedja i Arla han smidde sin sista märla för pusten tog slut och sen bars han ut. Han jobbat från Arla till Särila. PUPSI

7/6-77 ☆

Sörmlands-limericken

En gubbe som bodde i Lista han trodde var dag var den sista. Han kände sej svag så sin sarkofag han beställde — och även sin kista. PUPSI

10-6-77

Sörmlands-limericken

En korsräv med bya i Forsa på en räufriken stanna och morsa — Jag gillar dej bra vi kunde väl ta och oss med varandra korsa. PUPSI

PUPSI

Sörmlands-limericken

En cirkus som anlant till Jumbo saknade rymlingen Dumbo. Då ringde en tant och sa: Elefant — en har bara gått vill och blött jumbo. PUPSI

19/9-77 ☆

Giftsamhället

En artikelserie i SN om samhällets gifter — om den giftiga världen lever i.

G L N

En uppräknning av alla de gifter som vi kommer i beröring med och kanske får allergiska besvär av. Och som vi ändå har svårt att undvika — att klara oss utan.

Vad vi kan göra är att kasta ut fönstervivan (primula obconica) som kan ha en allergiframkallande effekt. Får vi veta.

Det finns ännu ett besvärande ämne som vi dagligen kommer i kontakt med — nikotinet, tobaksröken — andras och egen. Inte att förglömma då vi talar om att giftsamhället omger oss med mängder av potentiella allergier.

Allergiska symptom kan uppstå i praktiskt taget alla organ i kroppen vet vi. Även i ögonen. Många människor har besvär med sina ögon utan att veta att boven kan vara den egna eller eventuellt andras tobaksrök. Är det den egna tobaksröken borde det vara lätt att bli av med besvären. Beror det på andras kan det vara svårare.

Man behöver heller inte vara allergiker för att få besvär och känna obehag av giftig stinkande tobaksrök. Att eliminera obehaget är inte lika lätt som att kasta ut fönstervivan — även om det borde vara det.

Men dit har vi ännu en lång, lång resa.

Giftsamhället får vi dras med. Den nya TV-serien "De overlevande" är en kuslig påminnelse om vad som kan hända.

Märkligt nog omnämner artikeln i SN den 19 sept om allergier inte med ett ord tobaksröken, som ändå är många allergikers värsta fiende. Och många som ursprungligen inte är allergiker, blir just för att de i ex på arbetet tvingas vistas i rökiga lokaler. Rökarnas nonchalans mot dessa medmänniskor är upprörande.

Är detta främmande för artikel-författaren?

Husaffären som kom av sig...

Då jag i slutet av mars i år bestämde mig för att sälja mitt lilla hyreshus, vände jag mig till Nyköpings Sparbank. Jag hade hört att man kunde få hjälp med affärens uppgörelse om man själv kunde skaffa en köpare.

I banken blev jag rädd att anlita en mäklare. Med sakkunnig hjälp var det större chans att få en fördelaktig uppgörelse (tidigare hade jag trott att banken var sakkunnig hjälp). Mäklarprovisionen skulle säkert löna sig.

Det naturligaste var då att gå tvärs över gatan till Sparbankernas Fastighetsbyrå, Spafab. Jag talade där med en av mäklarna som sa att han hade en spekulant på just ett sådant hus som mitt.

Denne spekulant kom också och tittade på huset. Huset passade men besked skulle lämnas veckan därpå. Så skedde också men detta bud var så pass realistiskt att jag inte kunde reflektera på det.

Mäklaren annonserade då ut fastigheten. Några spekulanter var och tittade på huset — en del flera gånger. Men ingenting blev uppgjort.

Så gick april till ända och även maj. Den 27 maj — dagen före pingstafstoft — meddelade jag mäklaren att jag själv tänkte annonsera ut huset. Jag hade köpt ny bostad med inflyttning och likvid uppgörelse midsommarveckan, så tiden började bli knapp.

Den 1 juni var min annons inne. Då meddelade mäklaren att han fått kontakt med en av de tidigare spekulanterna. Det hade gjorts upp att köpeavtal skulle skrivas 2 juni.

Då jag denna dag kom till Spafab för att underteckna köpeavtalet upplästes jag om att kommunen hade förköpsrätt till alla flerfamiljs-hus.

Papperen måste gå till fastighetskontoret innan affären slutgiltigt kunde göras upp.

På min fråga hur lång tid det kunde ta svarade mäklaren, att tjå — ett par dagar — kanske nån vecka...

Då papperen var undertecknade och köparen skulle överlämna handpenningen, sa mäklaren: — Den här tar jag hand om tills kommunen sagt sitt. Köparen såg lika flat ut som jag.

Papperen skulle omgående skickas till kommunen. Fastighetskontoret skulle ha dem redan dagen därpå, som var en fredag, bedyrade mäklaren.

På måndagens eftermiddag, det var den 6 juni, gick jag till fastighetskontoret. Gunnar Bergwall hade semester men Billy Holmberg var ställföreträdande. Papperen rörande min tilltänkta husaffär hade ännu inte kommit till hans bord. Så fort kan det inte gå. Det borde mäklaren känt till.

Jag informerade Billy Holmberg om vad som hänt. Han trodde inte att kommunen skulle vara intresserad av mitt hus. Han kunde heller inte förstå varför mäklaren tagit hand om mina pengar.

Jag gick direkt upp till mäklaren och talade om vad Holmberg sagt.

— Det spelar ingen roll vad Billy Holmberg säger, han är bara vika-rie för Gunnar Bergwall. Men om någon som verkligen har något att säga till om bara ringer och ltygar

att kommunen inte har något in-tresse av huset, så räcker det, sa mäklaren.

Han kunde inte ta på sitt ansvar att lämna ut några pengar. Det enda han kunde göra var att säga till kamrern att ringa juristerna på huvudkontoret i Stockholm och fråga om det gick för sig.

Dagen därpå fick jag besked att det inte gick för sig.

Så gick ännu en vecka. Måndagen den 13 juni gick jag ånyo upp till Spafab. Denna gång fast besluten att hämta mina pengar. Det var bara en dryg vecka tills jag skulle flytta in i min nya bostad, och där-med skulle den lösas.

Detta att konfiskera en handpen-ning (deponera, som mäklaren sa) är en intern bestämmelse inom Spa-fab. Denna bestämmelse får ju för kunden en nära nog katastrofal följd i ett fall som mitt. Jag hade inte blivit uppläst om den kommunala förköpsrätten förrän den dag köpe-avtalet tecknades. Enligt köpe-avtalet skulle köparen tillträda fast-igheten 1 juli.

Då jag påpekade detta för mäkla-ren svarade han: — Jag kan inte upplysa om alla detaljer. Det vet väl varenda människa att kommu-nen har förköpsrätt på flerfamiljs-hus. Det är så otroligt mycket detal-jer omkring ett husköp. Inte gott att veta vad kunden vet och inte vet.

— Vi har sålt 150 hus om året men aldrig förr har någon begärt att vi skulle göra något som lagen inte medger (lämna ifrån sig hand-penningen).

På min begäran tog ut mäklaren telefonen för att tala med någon an-svarig inom kommunen. Jag fatta-de det som att det var Gunnar Jä-remo han fick kontakt med. Ett långt samtal följde som mest bestod av ja och nej från mäklarens sida. Sade sedan då han lade ned luren: — Han har fattat det som om vi inte behö-vede deponera denna summa... då kanske du i morgon...

— Nej, i dag, svarade jag.

Så fick kamrern återigen (som jag trodde) order att ringa huvud-kontoret i Stockholm.

Kamrern talade med Kristar Björklund, som är chefsjurist där, i 4 minuter. Därefter fick jag besked att pengarna skulle betalas ut.

— Det finns många sätt att til-ltvinga sig pengar på, sade mäkla-ren till mig. Måhända syftade han på att jag hela tiden gjort notering-ar i mitt block.

— Vartor gav inte Björklund till-stånd att pengarna skulle betalas ut då du ringde honom den 6 juni? sade jag till kamrern.

— Jag har inte fått besked om att jag skulle ringa honom angående det här förrän nu, svarade hon.

På min fråga till mäklaren vad det kunde komma sig hade han in-get svar att ge. Vi hade också en tvist om hur lång tid "nån vecka" är. Jag ansåg att det är högst en vecka. Mäklaren ansåg att det betydde minst några veckor.

Därefter gick kamrern och jag tvärs över gatan till Sparbanken och jag fick mina pengar. Men rän-tan för de 13 dagarna skulle jag få först vid slutuppgörelsen, för det var "en intern kassa".

Nu kunde jag äntligen betala min

lågenhet och börja förbereda min flyttning. Den 29 juni skulle fastig-hetsaffären avslutas och den 1 juli skulle köparen flytta in i huset. Så var det uppgjort redan den 2 juni.

Den 27 juni ringde mäklaren till mig och sa att det inte kunde bli någon slutuppgörelse den 29 juni. Nu var det semestertider och det skulle inte bli något sammanträde inom kommunen förrän 15 augusti. Så omkring den 20 kanske...

Den 29 juni på morgonen ringde jag fastighetskontoret och Gunnar Bergwall som kommit tillbaka från sin semester. Jag relaterade hän-delseförloppet för honom. Talade om att husaffären skulle ha av-slutats denna dag, att jag redan flyt-tat från fastigheten, sagt upp fastig-hetsföreläringen, att el, vatten och sophanteringsavtal överförts till den nya ägaren från 1 juli. Att min lågenhet där stod tom och att ingen fanns som kunde ansvara för fastig-heten.

Slutligen att man på Spafab sagt att det skulle räcka med att en an-svarig person ringde och sa att kommunen inte hade något intresse av huset.

Bergwall lovade då att ringa till mäklaren och sedan återkomma till mig. Vilket han också gjorde.

Nu är det klart, affären kan av-slutas i dag som det var bestämt, omtalade Gunnar Bergwall då.

Kl 14.30 ringde jag till mäklaren och undrade varför han inte hörde av sig. Även köparen väntade på besked. Bergwall hade ju gjort klar-tecken.

— Gunnar Bergwall är en så liten, liten kugga. Vi måste ha pap-per på att kommunen inte vill köpa huset. Och det kan vi inte få förrän efter sammanträdet den 15 augusti.

Då affären alltså inte kunde av-slutas avtalsenligt den 1 juli gjorde köparen och jag ett avtal mellan oss och kunde på så sätt själva reda upp vad mäklaren trasslat till.

Den 18 augusti avslutades denna husaffär äntligen. För detta verkligt märsköta uppdrag har Sparbanker-nas Fastighetsbyrå uppburit en pro-vision av 7 800 kronor.

GULLI LINDGREN

SVAR:

Egentligen är ovanstående in-sändare icke värd att kommentera på grund av sina sakliga felaktighe-ter, men några tillrättalagguoden vill vi dock göra.

Väsendragets i en affär som denna är att handpenningen deponeras i bank så länge köpet ännu icke är de-finitivt, i ex om köparen måste ha särskilt förvärvstillstånd eller om kommunen skall uttala sig om den vill utöva sin förköpsrätt. Anled-ningen är att köparens rätt till hand-penningen återstående måste säkerställas om köpet icke får full-följa. I detta fall beslut vi i samråd med vår jurist att på eget ansvar betala ut pengarna eftersom sälja-ren tydligen fört sig i en sådan ekonomisk situation att den korta ti-den fram till den önskade tillträdes-dagen icke medgav ärendets nor-mala handläggning.

Kommentarer för övrigt: Den förste spekulantens bud som sälja-ren kallar "realistiskt" var fram-

• Ordet fritt

20/9-77

fört av en person vars kunighet om hyreshus värde icke kan ifrågasät-tas.

Att affären drog ut på tiden berod-de på att köparen under förhand-lingstiden var bortrest på semester.

Att andra spekulanter som tittade på fastigheten under mellantiden, icke ville ha vidare kontakt med säl-jaren och dennes förslag till köpets genomförande påskyndade icke af-fären. Att "köparen såg flat ut" får stå för säljarens omdöme. På vår fråga om han har några an-märkningar på affärens genomfö-rande har han svarat att han är helt nöjd med Spafabs handläggning av affären.

Insåndarens insinuationer om kontakterna Spafab-kommunen kan kort kommenteras, att "mäkla-ren" icke har talat om "ett par dar". Handlingarna sändes från oss med första post till kommunen. Bil-ly Holmberg förnekar att han ut-talat sig om att pengarna deponer-ats. Tidigare påstod säljaren att sparbanken sagt att pengarna kun-de ha vidarebefordrats direkt. Det-ta påstående förnekas bestämt från banken.

Vi har icke talat med Gunnar Järemo i denna affär. Från den 27 juni befann sig "mäklaren" på se-mester och har sedan dess icke talat med säljaren. Men denne har tydligen i sin fantasi talat med "mäkla-ren" flera gånger under denna tid.

Vi beklagar att insändaren ådrog sig ett betalningsåtagande för en lågenhet utan att dessförinnan råd-göra med oss om och när pengar kunde frigöras ur affären genom försäljning av hyreshuset.

Slutord: Spafab har gjort allt som varit möjligt för att affären skulle bli korrekt genomförd och att båda parter intressen blivit tillgodosed-da. Vi har ställt upp under såväl ar-betstid som fritid. Vi har svarat för extra kostnader som vi icke behövt, och vi vet att säljaren fått bra pris och god utdelning för sina försälj-ningskostnader. Varje mäklare får vara beredd på att någon enstaka gång stöta på en part som har krav som är ouppsäliga både på mäkla-re och motpart.

ERIC STENEGRÉN

kontorschef

Sparbankernas Fastighetsbyrå

• Ordet fritt

Angående husaffären

På min i detalj korrekt återgivna berättelse om denna affär (SN 20/9) har mäklaren Stenegren egenligen lite svarat någonting.

GULLI LINDGREN

23/9-77

BREVET

Jämna par

I gamla Svedala härjar jämna-par-psykosen — till tusen procent.

Exempel: undertecknad, fjol-ligt fruntimmer förhärjades av en förbålt, fantastiskt stor kärlek. Föremålet fanns för-hållandevis långt borta — förti mil, eller så.

En dag sade fjolliga fruntim-ret till sin granne att:

— Nu kommer Föremålet näs-ta lördag.

— Va bra, sa grannen, då ska jag ha partaj — kom ner då! (Grannen bodde undertill).

Efter några dagar sa grannen: — Kommer ni ner på lördag då! Välkomna!

— Nej, sa fjolliga fruntimret. Det är inte förrän nästa lör-dag som Föremålet kommer.

— Ja då är det inte värt du kommer heller — för då blir vi ju inte jämna par!

När lördagskvällen kom satt fjollan ensam i sin tysta vå-ning och hörde hur roligt dom hade inunder. (Egentligen var det ett jävla liv, och man borde ha klagat hos värden).

Men lördagen därpå kom Föremålet och det var sex veckor sedan sist. Tiden var dyrbar — inte hade fjollan och Föremålet velat gå på partaj. Och förresten hade dom ju sällskap av varann!

Jämna par — det behöver man väl bara vara i sängen. Fast det sägs att det finns dom som tycker att sängen är den enda plats där det går an att vara ojämma par — ju ojämnare desto bättre!

Nu har jag tagit fram långa trasan och gullskorna — tänkte gå på partaj i kväll och stöka till i symmetrin...

För grannen bakom väggen har partaj i kväll — jämna par. Men det är väl inte säkert att det blir just jag som blir utan...

Gulli

BREVET

Jämna par

I gamla Svedala härjar jämna-par-psykosen — till tusen procent.

Exempel: undertecknad, fjol-ligt fruntimmer förhärjades av en förbålt, fantastiskt stor kärlek. Föremålet fanns för-hållandevis långt borta — förti mil, eller så.

En dag sade fjolliga fruntim-ret till sin granne att:

— Nu kommer Föremålet näs-ta lördag.

— Va bra, sa grannen, då ska jag ha partaj — kom ner då! (Grannen bodde undertill).

Efter några dagar sa grannen: — Kommer ni ner på lördag då! Välkomna!

— Nej, sa fjolliga fruntimret. Det är inte förrän nästa lör-dag som Föremålet kommer.

— Ja då är det inte värt du kommer heller — för då blir vi ju inte jämna par!

När lördagskvällen kom satt fjollan ensam i sin tysta vå-ning och hörde hur roligt dom hade inunder. (Egentligen var det ett jävla liv, och man borde ha klagat hos värden).

Men lördagen därpå kom Föremålet och det var sex veckor sedan sist. Tiden var dyrbar — inte hade fjollan och Föremålet velat gå på partaj. Och förresten hade dom ju sällskap av varann!

Jämna par — det behöver man väl bara vara i sängen. Fast det sägs att det finns dom som tycker att sängen är den enda plats där det går an att vara ojämma par — ju ojämnare desto bättre!

Nu har jag tagit fram långa trasan och gullskorna — tänkte gå på partaj i kväll och stöka till i symmetrin...

För grannen bakom väggen har partaj i kväll — jämna par. Men det är väl inte säkert att det blir just jag som blir utan...

Gulli

1977 sid 8

42

Poto Pupsi
 me po sa
 O fe
 ni to s
 fe la se de ar da
 ta ra ler fa ke er se
 Lundsheding Lemme - reserve-
 rade sig.
 Van är det nu man har saet?